

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ 2007-2011

Επιβλέπων καθηγητής: Δρ. ΜΠΑΜΠΑΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Επιμέλεια: ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Αριθμός Μητρώου: 2007142

Χειμερινό Εξάμηνο 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια η οικονομική κατάσταση έχει δημιουργήσει πιέσεις σε πολλούς τομείς της οικονομίας παγκοσμίως. Ένας από τους τομείς που βρίσκονται στο επίκεντρο είναι ο τραπεζικός αφού στις περισσότερες οικονομίες της Ευρώπης και όχι μόνο, πολλές τράπεζες αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας και κεφαλαιοποίησης ενώ και το ποσοστό των επισφαλών δανείων έχει αυξηθεί δραματικά λόγω της στενότητας που υπάρχει στην οικονομία. Τα παραπάνω έχουν αυξήσει το ενδιαφέρον για μελέτη των τραπεζικών κλάδων. Αυτό το κίνητρο οδήγησε στην μελέτη που θα ακολουθήσει όπου θα εξεταστεί η κερδοφορία των βασικών ελληνικών τραπεζών για την τετραετία 2007-2011, κατά την διάρκεια της οποίας η κρίση ξεκίνησε, κορυφώθηκε και εξελίχθηκε. Βέβαια θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ουσιαστικά η μελέτη αφορά ιστορικά στοιχεία ενός ιδιαίτερα ρευστού περιβάλλοντος, όπως αυτό των τραπεζών που βρίσκεται σε φάση αναδιοργάνωσης και συγκέντρωσης δυνάμεων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 Εισαγωγή.....	5
1.2. Σκοπός μελέτης.....	6
1.3 Περιορισμοί της εργασίας.....	7
1.4 Επισκόπηση κυριότερων ευρημάτων	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα.....	9
2.2 Ο ρόλος των τραπεζών/πιστωτικών ιδρυμάτων στην οικονομία.....	15
2.3 Τράπεζες και κρίση.....	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ

ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩ.....	25
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ –

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

4.1 Μέθοδοι μέτρησης κερδοφορίας.....	29
4.2 Δεδομένα	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^Ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

5.1 Ανάλυση δεδομένων	32
5.1.1 Δείκτες κερδοφορίας και αποδοτικότητας.....	33
5.1.2 Δείκτες ρευστότητας.....	47
5.1.3 Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας.....	52
5.1.4 Δείκτες ποιότητας ενεργητικού.....	58
5.2 Ερμηνεία αποτελεσμάτων.....	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^Ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....64

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω το τραπεζικό περιβάλλον αλλάζει με γοργούς ρυθμούς μέσω συγχωνεύσεων, εξαγορών και συνεργιών μεταξύ τραπεζών σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της κρίσης. Παρόλα αυτά, αυτό που πρέπει να γίνεται είναι οι τράπεζες αλλά και γενικότερα οι επιχειρήσεις να διαβάσουν τα στοιχεία του παρελθόντος, να εντοπίζουν τα όποια σφάλματα ή τις αδυναμίες και να προσπαθούν να τα διορθώσουν. Επίσης, είναι απαραίτητο να γίνονται εκτιμήσεις για τη μελλοντική πορεία των πραγμάτων ώστε να υπάρχει άμεση προσαρμογή στο εξωτερικό περιβάλλον.

Η μεταβλητότητα του περιβάλλοντος είναι ιδιαίτερα μεγάλη με αποτέλεσμα να πρέπει να δίνεται καθημερινή μάχη από τις επιχειρήσεις ώστε να αντιμετωπίζονται τα νέα δεδομένα της κάθε ημέρας ή της κάθε περιόδου. Η προηγούμενη δεκαετία αλλά και αυτή που διανύουμε συμπυκνώνουν μέσα σε λίγα χρόνια σχεδόν όλες τις φάσεις του οικονομικού κύκλου αφού από την ανάπτυξη και ευημερία των αρχών της δεκαετίας, οι επιχειρήσεις έπρεπε να αντιμετωπίζουν την ισχυρή κρίση από το 2007 και έπειτα ενώ τα τελευταία δύο χρόνια φαίνονται τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης για κάποιες τουλάχιστον από τις οικονομίες. Ο επιχειρηματικός κλάδος που δέχτηκε τα ισχυρότερα πλήγματα ήταν ο τραπεζικός. Η ιδιαίτερη φύση του αλλά και η μεγάλη σημασία που έχει για την εύρυθμη λειτουργία γενικότερα της οικονομίας απαιτούν την λεπτομερέστερη μελέτη του συγκεκριμένου κλάδου. Μάλιστα, ο ελληνικός τραπεζικός κλάδος μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερη περίπτωση αφού σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες όπου η κρίση είχε ως αιτία την τραπεζική κρίση (βλέπε Ισπανία), στην Ελλάδα οι τράπεζες θεωρούνταν αρκετά υγιείς με αποτέλεσμα να αντέξουν σε μεγάλο βαθμό τους κλυδωνισμούς για σημαντικό χρονικό διάστημα χωρίς πάντως να καταφέρνουν να μένουν ανεπηρέαστες τελικά και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα χαρτοφυλάκιά τους ήταν αρκετά προστατευμένα στην αρχή της κρίσης.

Στην παρούσα εργασία αφού γίνει μια ανασκόπηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος αλλά και του ρόλου που αναλαμβάνουν τα τραπεζικά ιδρύματα σε μια οικονομία με βάση τις αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η λειτουργίας τους. Επίσης

θα γίνει ιδιαίτερη αναφορά στην χρηματοοικονομική κρίση του 2007-2008, η οποία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα με εστίαση στις επιπτώσεις που είχε στις ελληνικές τράπεζες. Στη συνέχεια, θα πραγματοποιηθεί μια ανασκόπηση της βιβλιογραφίας με σχετικές μελέτες για τη συγκεκριμένη περίοδο και γενικότερα για το δεύτερο μισό της προηγούμενης δεκαετίας ώστε να αποκτήσει ο αναγνώστης μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα συνθέτοντας τις μελέτες διαφόρων ερευνητών. Το τελευταίο κομμάτι της εργασίας αφορά το ερευνητικό μέρος με μελέτη κερδοφορίας των σημαντικότερων ελληνικών τραπεζών για την περίοδο 2007-2011 με τη χρήση χρήσιμων σχετικών χρηματοοικονομικών εργαλείων όπως οι αριθμοδείκτες. Τέλος, θα εξαχθούν κάποια γενικά συμπεράσματα και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

Το συγκεκριμένο θέμα είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον και δημοφιλές στους ακαδημαϊκούς και επιχειρηματικούς κύκλους αφού η κατάσταση των τραπεζικών ιδρυμάτων επηρεάζει όλους τους κλάδους της οικονομίας αφού ουσιαστικά διευκολύνουν τη ροή του χρήματος.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο στόχος της συγκεκριμένης μελέτης δεν είναι άλλος από το να διαπιστωθεί από πότε άρχισαν να επηρεάζονται οι ελληνικές τράπεζες από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση που ξεκίνησε από την αμερικανική αγορά και γρήγορα επεκτάθηκε σχεδόν σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες του δυτικού κόσμου. Επιπλέον, ενδιαφέρει ιδιαίτερα ο βαθμός επιρροής στην κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών. Ποιες επηρεάστηκαν περισσότερο και τι συνέπειες είχε αυτό στην μετέπειτα πορεία τους. Μάλιστα τα γεγονότα των τελευταίων ημερών ουσιαστικά, κυρίως όσον αφορά τις τράπεζες με ισχυρή κρατική παρουσία θα έρθουν να συμπληρώσουν τα συμπεράσματα σχετικά με την κερδοφορία και γενικότερα τη χρηματοοικονομική κατάσταση ορισμένων εκ των τραπεζών. Πέρα από το ερευνητικό σκέλος, ο σκοπός της εργασίας είναι να δοθεί μια καθαρή εικόνα για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και για τη σημασία που έχει η εύρυθμη λειτουργία του για την οικονομία.

1.3 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως η συγκεκριμένη μελέτη καθώς και τα αποτελέσματα που προκύπτουν υπάγονται σε μια σειρά από περιορισμούς όπως η περίοδος ανάλυσης, το μέγεθος του δείγματος καθώς και η επιλογή των χρησιμοποιούμενων αριθμοδεικτών.

1.4 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να μελετήσει ένα από τα φλέγοντα ζητήματα των τελευταίων ετών, δηλαδή την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση και την επίδρασή της στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Ξεκινώντας με μια ανασκόπηση παρόμοιων περιστάσεων του προηγούμενου αιώνα εντοπίζονται κάποια κοινά χαρακτηριστικά που μπορεί να οδηγήσουν σε δυσάρεστες καταστάσεις. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αποτελεί ένα πολυδαίδαλο σύστημα πιστωτικών ιδρυμάτων, εμπορικών και μη, που έχει ως στόχο να ρυθμίσει βασικές πτυχές της οικονομικής δραστηριότητας και φυσικά να προσφέρει την απαιτούμενη ρευστότητα στην αγορά. Η κρίση όμως που έχει πλήξει την παγκόσμια οικονομία από τα μέσα του 2007 και έπειτα είχε άμεσο αντίκτυπο και στην ελληνική οικονομία. Αυτό είναι το γενικότερο συμπέρασμα που βγαίνει από τη μελέτη των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων των κυριότερων ελληνικών τραπεζών για την περίοδο 2007-2011. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2011 ήταν μια πολύ ιδιαίτερη χρονιά κάτι που αποτυπώνεται στις τιμές που λαμβάνουν αρκετοί δείκτες, ειδικά όσοι έχουν σχέση με τα ίδια κεφάλαια αλλά και με την κερδοφορία. Το 2011 ήταν ζημιογόνος χρήση για όλες τις τράπεζες και εξαιτίας του προγράμματος ανταλλαγής ομολόγων ως μέρος της μείωσης του ελληνικού δημόσιου χρέους κατά περίπου 100 δις ευρώ. Επιπλέον, δύο από τις τράπεζες (η Αγροτική και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο) δεν έχουν δημοσιεύσει τις ετήσιες χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις (ούτε στις επίσημες ιστοσελίδες τους ούτε στον ιστοχώρο του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών¹) με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για αυτές τις δύο.

¹ www.ase.gr

Γενικά, είναι αναγκαίο να ολοκληρωθεί η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών που έχει προγραμματιστεί να γίνει πριν το τέλος του 2012 ώστε οι τράπεζες να επιστρέψουν σε μια πιο ομαλή πορεία εργασιών. Οι διεργασίες των τελευταίων μηνών μέσα από συγχωνεύσεις και εξαγορές κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση με στόχο τη δημιουργία ισχυρών ιδρυμάτων, ικανών να γίνουν βιώσιμα εντός συνόρων αλλά και ανταγωνιστικά παγκοσμίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος πέρασε διάφορα στάδια στην ιστορία του μέχρι να πάρει την σημερινή μορφή του. Από την δραχμή και τις συνεχείς υποτιμήσεις της μέχρι την εποχή του ευρώ, του συνεχώς αυξανόμενου δανεισμού των καταναλωτών, και του οξύτατου ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών. Αυτή η εποχή σηματοδεύτηκε από πολέμους, κρίσεις, πολιτικές ανακατατάξεις, όπως επίσης και από συμφωνίες, συγχωνεύσεις, εξαγορές που απώτερο στόχο είχαν την επιβίωση, την βελτίωση της θέσης στην αγορά και τον εκσυγχρονισμό.

Παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον να γίνει μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην πορεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Παρά το γεγονός ότι οι πρώτες ενδείξεις για την ύπαρξη τραπεζικών εργασιών χάνονται στους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες με τη χρήση ισοδύναμων επιταγών για τη διευκόλυνση των εμπορών και των караβανιών, οι τράπεζες, με τη σύγχρονη έννοια του όρου, εμφανίστηκαν στη Βόρειο Ιταλία περίπου τον 13^ο με 14^ο αιώνα μ.Χ. με σκοπό τη διαμεσολάβηση μεταξύ των ελλειμματικών και πλεονασματικών επιχειρηματικών μονάδων². Η τρομακτική εμπορική ανάπτυξη της Μεγάλης Βρετανίας τους επόμενους αιώνες λόγω της αποικιοκρατικής πολιτικής της, οδήγησαν σε εξέλιξη τον τραπεζικό θεσμό και στη δημιουργία πολλών τραπεζικών προϊόντων ώστε να διευκολύνονται οι συναλλαγές των άγγλων εμπορών στις αποικίες που απείχαν χιλιάδες χιλιόμετρα από την Μεγάλη Βρετανία.

Στην εγχώρια αγορά, οι πρώτες βάσεις του ελληνικού τραπεζικού συστήματος τέθηκαν στις αρχές του 19ου αιώνα με την ίδρυση της «Εθνικής Χρηματιστηριακής Τράπεζας» από τον Ιωάννη Καποδίστρια. Επρόκειτο για ένα κρατικό ίδρυμα που στις δραστηριότητές του περιλαμβανόταν μόνο η έκδοση έντοκων ομολόγων. Ουσιαστικά όμως η αφετηρία της άσκησης της τραπεζικής πίστεως τοποθετείται το 1839 με την ίδρυση της Ιονικής τράπεζας, όταν τα Ιόνια νησιά ήταν ακόμη υπό την Αγγλική κυριαρχία³. Σταθμό στην εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος αποτέλεσε η ίδρυση

² Macesich, G. (2000) "Issues in money and banking", Praeger Publishers. United States of America

³ Λώλος Λεωνίδας, (1965) «Το τραπεζικό σύστημα: ιστορία-εξέλιξη-διάρθρωση», Αθήνα

της Εθνικής τράπεζας το 1841. Ήταν η πρώτη προσπάθεια καλά οργανωμένης πίστης, που πέρα από το εκδοτικό προνόμιο, λειτουργούσε ως εμπορική τράπεζα και ως τροφοδότης κεφαλαίων για τις ελληνικές επιχειρήσεις, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του παραγωγικού κλάδου της χώρας. Έκτοτε, και μέχρι την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου, ιδρύθηκαν πολλές τράπεζες με κυριότερη την Τράπεζα της Ελλάδος το 1928 χωρίς όμως σοβαρή οργάνωση και συγκεκριμένη εξειδίκευση με αποτέλεσμα να υπάρχουν συχνές ανακατατάξεις στον κλάδο. Έτσι, το 1940 το τραπεζικό σύστημα αριθμούσε 13 μεγάλες τράπεζες. Σε αυτή την περίοδο και πιο συγκεκριμένα το 1931 ψηφίστηκε από την ελληνική βουλή η πρώτη νομοθετική ρύθμιση λειτουργίας των τραπεζών. Ο νόμος 5976 που ακολουθήθηκε από σειρά συναφών νόμων καθόριζε μεταξύ άλλων την κεφαλαιακή συγκρότηση, τους περιορισμούς και τις υποχρεώσεις των τραπεζών, τη μονοπωλιακή διαχείριση από την Τράπεζα της Ελλάδος του χρυσού και του συναλλάγματος και άλλες συναφείς ρυθμίσεις. Μετά την κατοχική περίοδο (1940-1946) η τραπεζική οργάνωση πέρασε σε νέα φάση με κύρια χαρακτηριστικά την τάση εξειδίκευσης, την προσέλευση στον ελληνικό χώρο του ξένου τραπεζικού ενδιαφέροντος αλλά και την έντονη παρέμβαση του κράτους με την άσκηση αυστηρής εποπτείας που απέτρεπε την ανάπτυξη ανταγωνιστικότητας.

Τα τελευταία 20 έτη, το σκηνικό άλλαξε κυρίως λόγω της παγκοσμιοποίησης. Δόθηκε η ευκαιρία στις ελληνικές τράπεζες να εκμεταλλευτούν εξωτερικά κεφάλαια, να αποκτήσουν τεχνογνωσία και να γίνουν πιο ανταγωνιστικές σε διεθνές πλέον επίπεδο. Οι μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες ενισχύθηκαν με την εξαγορά ή την απορρόφηση μεσαίου μεγέθους τραπεζών (Alphabank-Ιονική), ενώ δύο μεσαίου μεγέθους τράπεζες, η Πειραιώς και η EFG Eurobank Ergasias ενίσχυσαν τη θέση τους αποκλειστικά μέσω εξαγορών. Το κύμα των εξαγορών συγχωνεύσεων και συνεργασιών επέδρασε και στα τραπεζικά ιδρύματα του εξωτερικού που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας. Επιπλέον, η κρατική παρουσία άρχισε να εξασθενεί γεγονός που εκφράστηκε από ένα κύμα ιδιωτικοποιήσεων κάποιων κρατικών τραπεζών όπως η πώληση της Ιονικής στην Alpha Bank (1999), η απορρόφηση της ETBA από την Πειραιώς (2003), η πώληση της Εμπορικής στην Credit Agricole (2000), η συγχώνευση της Eurobank και Τράπεζας Εργασίας (2000) και η απορρόφηση από την Marfin Bank των Λαϊκή και Εγνατίας το 2006. Παράλληλα, οι παραπάνω κινήσεις δημιούργησαν κεφάλαια που οδήγησαν τις τράπεζες να επεκτείνουν τις δραστηριότητες κατά κύριο λόγο σε βαλκανικές χώρες

όπου η αγορά βρισκόταν σε φάση ανάπτυξης αλλά και στην Τουρκία με εξαγορές και άνοιγμα υποκαταστημάτων. Πρωτοπόρες σε αυτό ήταν η Εθνική Τράπεζα, η Eurobank, η Πειραιώς και η Εμπορική.

Από το 2007 και έπειτα, όταν και ξέσπασε η χρηματοπιστωτική κρίση παρατηρήθηκε ένα μούδιασμα και μια στάση αναμονής από τις ελληνικές τράπεζες, οι οποίες δεν επηρεάστηκαν σε σημαντικό βαθμό άμεσα. Σήμερα, Οι Ελληνικές τράπεζες προσφέρουν ένα πλήρες φάσμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Το τραπεζικό σύστημα διακρίνεται σε wholesale banking και retail banking. Η πρώτη κατηγορία αφορά δραστηριότητες όπως η διαχείριση διαθεσίμων (treasury) και το venture capital (κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών), ενώ στην κατηγορία της λιανικής τραπεζικής (retail banking) εντάσσονται δραστηριότητες όπως οι καταθέσεις, η στεγαστική πίστη, η καταναλωτική πίστη, οι πιστωτικές κάρτες κλπ. Η διαφαινόμενη τάση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα σήμερα είναι η έμφαση στη λιανική τραπεζική (ICAP, 2006). Οι δραστηριότητες του leasing, του factoring και των αμοιβαίων κεφαλαίων λειτουργούν ως ξεχωριστές διευθύνσεις ή ακόμη και ξεχωριστές εταιρείες, ενώ οι υπηρεσίες private banking ανάλογα με τη διάρθρωση των εμπορικών τραπεζών μπορούν να παρέχονται και από το δίκτυο των καταστημάτων (retail).

Σύμφωνα με τα τελευταία στατιστικά στοιχεία που παρουσιάζονται από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών για το 2011, σε σύγκριση με το 2010 ισχύουν τα παρακάτω όπως παρουσιάζονται στον σχετικό πίνακα 1.

Πίνακας 1: Η διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος τα έτη 2010-2011

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ								
Συγκεντρωτικά στοιχεία τραπεζών μελών και συνδεδεμένων μελών της Ε.Ε.Τ. Αριθμός τραπεζών, υποκαταστημάτων, υπαλλήλων & Α.Τ.Μ.								
Στοιχεία 2010 & 2011								
	Τράπεζες		Υποκαταστήματα		Προσωπικό		Α.Τ.Μ.	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Μέλη	19	19	3.733	3.565	59.326	56.042	6.128	5.884
Συνδεδεμένα μέλη*	2	2	2	2	87	77	-	-
Σύνολο	21	21	3.735	3.567	59.413	56.119	6.128	5.884

* δύο εκ του συνόλου των πέντε συνδεδεμένων τραπεζών μελών

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών⁴

Αυτό που προκύπτει ως ένα αρχικό συμπέρασμα είναι ότι παρότι ο αριθμός των τραπεζών παρέμεινε σταθερός τα δύο αυτά έτη, παρατηρείται μια συρρίκνωση των ιδρυμάτων αφού μειώθηκαν τόσο τα υποκαταστήματα κατά 168 όσο και ο αριθμός των εργαζομένων κατά 3.284 αλλά και ο αριθμός των Α.Τ.Μ. γεγονός το οποίο είναι ένα άμεσο επακόλουθο της μείωσης των καταστημάτων. Τα παραπάνω καταδεικνύουν μια αμυντική στάση των ελληνικών τραπεζών που επιχειρούν να μειώσουν τα λειτουργικά τους έξοδα ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τα μειωμένα έσοδα που προκύπτουν ως φυσικό επακόλουθο της κρίσης της ελληνικής οικονομίας. Εκτός από τις 19 τράπεζες που αναφέρθηκαν παραπάνω υπάρχουν ακόμα 16 συνεταιριστικές τράπεζες με τοπικό πεδίο δράσης αλλά και υποκαταστήματα αρκετών ξένων τραπεζών. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία οι ξένες τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα ανέρχονται σε περίπου 25 αλλά ο κλάδος βρίσκεται σε τέτοια φάση που παρατηρείται απόσυρση αρκετών εξ αυτών από την ελληνική αγορά με αποτέλεσμα ο αριθμός να μειώνεται διαρκώς. Υπάρχει και ένα πιστωτικό ίδρυμα, το Ταμείο Παρακαταθηκών και δανείων, που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του Ν.3601/2007, που αφορά την ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα και την επάρκεια κεφαλαίων. Από τις

⁴ www.hba.gr

εμπορικές τράπεζες, αυτές που είναι υπό τον άμεσο ή έμμεσο έλεγχο του ελληνικού δημοσίου είναι: το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ΑΤΕ, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ και η Τράπεζα Αττικής ΑΕ, γεγονός το οποίο θα αλλάξει πολύ σύντομα όπως θα αναφερθεί και παρακάτω μετά την προσπάθεια της ελληνικής κυβέρνησης για πώληση των ποσοστών αυτών σε άλλες ιδιωτικές τράπεζες (χαρακτηριστικό παράδειγμα η πώληση του υγιούς ενεργητικού της Αγροτικής Τράπεζας στην Τράπεζα Πειραιώς⁵). Από τις 19 ελληνικές τράπεζες, οι 14 είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών με μετοχολόγιο που συντίθεται από ιδιώτες, έλληνες και ξένους θεσμικούς επενδυτές (καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό), ασφαλιστικά ταμεία, καθώς και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα και αποτελούν μερικές από τις πιο δημοφιλείς επιλογές για τους επενδυτές παρουσιάζοντας σημαντικές διακυμάνσεις.

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι η Κεντρική Τράπεζα της χώρας⁶, η οποία μετά την ένταξη της Ελλάδος στη ζώνη του Ευρώ είναι μέλος του Ευρωπαϊκού συστήματος κεντρικών τραπεζών. Ιδρύθηκε το 1927, βάσει ενός Παραρτήματος του Πρωτοκόλλου της Γενεύης της 15ης Σεπτεμβρίου, λίγα χρόνια μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Μικρασιατική Καταστροφή, και άρχισε να λειτουργεί το Μάιο του 1928. Στα 75 χρόνια της ιστορίας της γνώρισε 19 Διοικητές και 28 Υποδιοικητές. Οι εργασίες της ξεκίνησαν στις 14 Μαΐου 1928, με πρώτο Διοικητή τον Αλέξανδρο Διομήδη. Οι επέτειοι των 25 ετών, με Διοικητή τον Γεώργιο Μαντζαβίνο, και των 50 ετών, με Διοικητή τον Ξενοφώντα Ζολώτα, εορτάστηκαν με λαμπρές τελετές. Η επέτειος των 75 ετών βρίσκει την Τράπεζα μέλος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, με Διοικητή τον Νικόλαο Γκαργκάνα ενώ σήμερα Διοικητής είναι ο κ. Προβόπουλος. Το καθεστώς που διέπει τη λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδος προσδιορίζεται στο Καταστατικό της. Το Καταστατικό της Τράπεζας της Ελλάδος κυρώθηκε με το νόμο 3424/7.12.1927 ΦΕΚ Α' 298 «Περί κυρώσεως του από 10 Νοεμβρίου 1927 ΝΔ/τος "Περί κυρώσεως της από 27 Οκτωβρίου 1927 συμβάσεως περί παραιτήσεως της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος από του προνομίου εκδόσεως τραπεζικών γραμματίων και περί συστάσεως νέας Τραπεζής υπό την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» και του προσαρτωμένου τη συμβάσει καταστατικού της Τραπεζής της

⁵ <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=468412>

⁶ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>

Ελλάδος". Στο άρθρο 1 παρ. β του Νομοθετικού Διατάγματος της 10.11.27 ορίζεται ρητά ότι οι διατάξεις του Καταστατικού έχουν ισχύ διατάξεων νόμου.

Σε επόμενη ενότητα θα αναφερθεί ο ρόλος όλων των παραπάνω μελών του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, τα ειδικά χαρακτηριστικά τους και οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν.

2.2 Ο ρόλος των τραπεζών / πιστωτικών ιδρυμάτων στην οικονομία

Ο τραπεζικός κλάδος αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας μιας χώρας. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδας διευκολύνει τη διακίνηση χρήματος μέσα στη χώρα και όχι μόνο. Συνεπώς, η εύρυθμη λειτουργία του αποτελεί εχέγγυο ανάπτυξης της οικονομίας.

Οι τράπεζες ή αλλιώς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν ένα από τα τρία συστατικά του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας (τα άλλα δύο είναι οι χρηματοπιστωτικές αγορές και τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα). Όπως θα φανεί παρακάτω ο ρόλος των τραπεζών είναι αυτός του μεσάζοντα μεταξύ των εταιριών ή φυσικών προσώπων με πλεονάζοντα αποθεματικά και των εταιριών ή φυσικών προσώπων που έχουν ανάγκη τα κεφάλαια. Υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες οργανισμών που εντάσσονται στον τραπεζικό κλάδο⁷. Η πρώτη κατηγορία είναι τα πιστωτικά ιδρύματα στην οποία εντάσσονται οι εμπορικές τράπεζες, οι οποίες αποτελούν και το βασικό κομμάτι του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας, και οι συνεταιριστικές ή συνεργατικές τράπεζες που έχουν κυρίως τοπικό χαρακτήρα και στοχεύουν στην ανάπτυξη της τοπικής αγοράς (π.χ. χρηματοδότησης της ανάπτυξης τοπικών προϊόντων. Η δυνατότητά τους να γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας και να προσαρμόζουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους στις ανάγκες των νοικοκυριών και των τοπικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τους προσδίδει σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Τέλος, υπάρχουν και οι τράπεζες επενδύσεων που παρέχουν μόνο συμβουλές και δεν διεκπεραιώνουν συναλλαγές. Τα μη πιστωτικά ιδρύματα αφορούν όλα τα υπόλοιπα ιδρύματα πλην των τραπεζών στην ουσία. Σε αυτή την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται τα αμοιβαία κεφάλαια, τα οποία είναι περιουσίες που αποτελούνται από αξίες και μετρητά που ανήκουν σε πολλά πρόσωπα. Επίσης, σε αυτή την κατηγορία είναι και οι πάσης φύσεως εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών προς τους ενδιαφερόμενους. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να ενσωματώνουν υπηρεσίες που εντάσσονται στα πλαίσια των μη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μέσω θυγατρικών τους ή συνεργαζόμενων εταιριών.

⁷ Νούλας Αθ., (2000), «Χρήμα και τράπεζες», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Ο τραπεζικός κλάδος επιτελεί μια σειρά από λειτουργίες που είναι υψίστης σημασίας σε μια οικονομία. Οι λειτουργίες αυτές είναι διαχρονικές και δεν μεταβάλλονται τα βασικά τους χαρακτηριστικά με τις μεταβολές του οικονομικού και εν γένει περιβάλλοντος. Μάλιστα, όπως αναφέρθηκε και στη σύντομη ιστορική αναδρομή, η λειτουργία της διαμεσολάβησης ουσιαστικά αποτελεί τον βασικό ρόλο των πρώτων τραπεζών αρκετούς αιώνες πριν. Αρχικά, ο τραπεζικός κλάδος και οι επιχειρήσεις που τον αποτελούν θα πρέπει να τοποθετηθούν μέσα στα πλαίσια της διαδικασίας κατανομής του χρήματος στην οικονομία. Το παρακάτω σχήμα αποτυπώνει με απλό και κατανοητό τρόπο τη θέση των τραπεζών.

Σχήμα 1: Ενδιάμεσος ρόλος τραπεζικού κλάδου

Στο σχήμα 1 φαίνεται ο ρόλος του μεσάζοντα που παίζουν οι τράπεζες μεταξύ των εταιριών που προσφέρουν χρήμα στην αγορά και αυτών που αναζητούν χρήμα για να προχωρήσουν σε επενδύσεις. Η σημασία αυτού του ρόλου γίνεται εμφανής τα τελευταία χρόνια κατά τα οποία λόγω της κρίσης, οι τράπεζες είναι φειδωλές στην παροχή δανείων σε εταιρίες και φυσικά πρόσωπα λόγω αύξησης των επισφαλειών. Αποτέλεσμα αυτού είναι να παρατηρείται έλλειψη ρευστότητας στην αγορά. Πιο αναλυτικά οι υπηρεσίες που προσφέρει ο τραπεζικός κλάδος στην οικονομία είναι οι εξής⁸:

1. Χρηματοδοτική διαμεσολάβηση: συνίσταται στη συγκέντρωση χρημάτων από τους αποταμιευτές με αντάλλαγμα κάποια χρηματοδοτικά προϊόντα όπως οι καταθέσεις όψεως ή προθεσμίας με σκοπό τη διοχέτευση αυτών των

⁸Νούλας Αθ., (2000), «Χρήμα και τράπεζες», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

- χρημάτων στις επιχειρήσεις που έχουν ανάγκη τα κεφάλαια μέσα από τη δανειοδότηση. Τα οφέλη των καταθετών είναι πολλά όπως ρευστότητα, αφού μπορούν να εκταμιεύσουν τα χρήματά τους σχετικά γρήγορα, ευελιξία ληκτότητας και ποσού.
2. επηρεάζουν τη νομισματική πολιτική: τόσο η Κεντρικές Τράπεζες όσο και οι εμπορικές έχουν τη δυνατότητα να ρυθμίσουν την ποσότητα χρήματος που διοχετεύεται στην αγορά και να επηρεάσουν μια σειρά από οικονομικές μεταβλητές.
 3. διευκολύνουν το σύστημα πληρωμών: τα τελευταία χρόνια όλες σχεδόν οι πληρωμές μεγάλων ποσών γίνονται μέσω τραπεζικών λογαριασμών ή επιταγών τις οποίες εκκαθαρίζουν οι τράπεζες. Έτσι διευκολύνεται η ροή του χρήματος και απλοποιούνται οι εμπορικές και όχι μόνο συναλλαγές.

Άλλες λειτουργίες των τραπεζών είναι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για επενδύσεις ή για τη χρηματοδότηση. Μάλιστα, πολλές τράπεζες έχουν ιδρύσει θυγατρικές που εστιάζουν σε συγκεκριμένους τομείς όπως είναι οι αγοραπωλησίες ακινήτων ή η παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών. Ο λόγος που μπορούν και παρέχουν τόσο διαφορετικών ειδών υπηρεσίες είναι η μεγάλες βάσεις δεδομένων που διατηρούν από τις πληροφορίες που συλλέγουν από την καθημερινή συναλλαγή με το κοινό. Τα τελευταία χρόνια άρχισαν να προσφέρονται πιο σύγχρονες υπηρεσίες όπως η χορήγηση πιστώσεων μέσα από πράξεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, η χρηματοδοτική μίσθωση (Leasing). Επίσης, συχνή είναι η παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα και συμβουλών, καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων μέσα από τις εξής πράξεις: α) μεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές, β) διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου, γ) φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών, δ) εμπορικές πληροφορίες, περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών, ε) εκμίσθωση θυρίδων.

Ένας άλλος βασικός πυλώνας του τραπεζικού συστήματος, πέραν των εμπορικών τραπεζών, είναι η κεντρική τράπεζα της Ελλάδος. Ο ρόλος της είναι

αρκετά διαφορετικός από μια απλή τράπεζα. Οι βασικές λειτουργίες της Κεντρικής Τράπεζας μπορούν να περιγραφούν, συνοπτικά, ως ακολούθως⁹ :

A) Εκδίδει το εθνικό νόμισμα (χαρτονομίσματα, κέρματα) και ελέγχει την κυκλοφορία του. Επιπλέον, ασκεί χρέη «θησαυροφυλακίου του Ελληνικού Κράτους». Πλέον βέβαια, ο ρόλος αυτός έχει περιοριστεί αφού αυτό ουσιαστικά γίνεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα λόγω του κοινού νομίσματος.

B) Ασκεί τη νομισματική πολιτική και πιστωτική πολιτική της κυβέρνησης με σκοπό:

I) Τον έλεγχο της ρευστότητας της οικονομίας

II) Τον έλεγχο του όγκου και της κατανομής των πιστώσεων

III) Την εύρυθμη λειτουργία όλου του τραπεζικού συστήματος

Γ) Είναι υπεύθυνη για την τήρηση της συναλλαγματικής πολιτικής και για την προστασία του εθνικού νομίσματος.

Παρά το ότι η Κεντρική Τράπεζα είναι τυπικά ανεξάρτητος οργανισμός , στην πράξη όμως η πολιτική της καθορίζεται από την Κυβέρνηση, έτσι ώστε η νομισματική και πιστωτική πολιτική να συνδέεται και να συντονίζεται με την δημοσιονομική πολιτική και με τις γενικότερες αναπτυξιακές και άλλες επιδιώξεις της Κυβέρνησης. Επιπλέον, επιτελεί σημαντικό ερευνητικό έργο με κύρια πεδία έρευνας τα εξής:

- Η λειτουργία και η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Η λειτουργία και η μετάδοση της νομισματικής πολιτικής.
- Μακροοικονομικά υποδείγματα και προβλέψεις.
- Η διαδικασία μετασχηματισμού, με ιδιαίτερη έμφαση στις οικονομίες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου.
- Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της μακροχρόνιας ανάπτυξης στην Ελλάδα - συμπεριλαμβανομένου του ρόλου του ισοζυγίου πληρωμών και του δημόσιου τομέα.
- Ιστορική έρευνα σχετικά με νομισματικά και τραπεζικά θέματα, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης ιστορικών χρονολογικών σειρών.

Διαπιστώνεται εύκολα ότι ο ρόλος της κεντρικής τράπεζας δεν είναι καθαρά εμπορικός αλλά έχει πολύπλευρη σημασία (ιστορική, εκπαιδευτική, ρυθμιστική κτλ).

⁹ Κοσμίδου, Κ. (2009) «Τραπεζική Χρηματοοικονομική», Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τελευταίος σημαντικός πυλώνας είναι οι συνεταιριστικές τράπεζες που βρίσκονται διάσπαρτες σε αρκετές πόλεις της Ελλάδας. Οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που τις διακρίνουν από τις υπόλοιπες τράπεζες. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τα εξής¹⁰:

- Η τράπεζα συναλλάσσεται μόνο με τα μέλη του Συνεταιρισμού.
- Το μέλος του Συνεταιρισμού είναι και πελάτης της Τράπεζας.
- Για να γίνεις μέλος Συνεταίρος στο Συνεταιρισμό χρειάζεται να αγοράσεις τουλάχιστον (1) Συνεταιριστική μερίδα .
- Κάθε συνέταιρος μπορεί να αγοράσει μέχρι 601 Συνεταιριστικές μερίδες.
- Ανεξαρτήτως αριθμού συνεταιριστικών μερίδων κάθε συνέταιρος έχει μία (1) ψήφο.
- Τέλος οι Συνεταιριστικές τράπεζες εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και ελέγχονται από ορκωτούς ελεγκτές.

Τα πλεονεκτήματα των συνεταιριστικών τραπεζών σε σχέση με τις άλλες εμπορικές τράπεζες είναι:

- 1) Η Συνεταιριστική Τράπεζα έχει πολλή καλή γνώση της τοπικής αγοράς και των ειδικών συνθηκών αυτής.
- 2) Η διοίκηση της Συνεταιριστικής Τράπεζας αποτελείται από ανθρώπους ντόπιους με αποτέλεσμα να γνωρίζουν τους δανειοδοτούμενους.
- 3) Οι αποφάσεις του Δ.Σ. της Τράπεζας παίρνονται ταχύτατα με αποτέλεσμα την ευελιξία και αποτελεσματικότητα.
- 4) Μικρό λειτουργικό κόστος (μικρές δαπάνες διαφήμισης, μικρές δαπάνες συλλογής πληροφοριών στοιχείων για δάνεια, μικρές δαπάνες ίδρυσης υποκαταστημάτων, μικρές δαπάνες προσέγγισης νέων πελατών κλπ)
- 5) Μικροί κίνδυνοι διαχείρισης δανείων λόγω γνώσης της αγοράς λόγω μεγάλης διασποράς και μικρού ύψους αξίας κάθε δανείου, καθώς και ότι δανείζουμε τους ιδιοκτήτες – μέλη της Τράπεζας.

Τα μειονεκτήματα των συνεταιριστικών τραπεζών είναι:

¹⁰ Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος, (2006) «Αρχές Διακυβέρνησης των Συνεταιριστικών Τραπεζών», Ειδικές εκδόσεις ένωσης, Απρίλιος 2006

- 1) Έλλειψη δικτύου σε όλη την Ελλάδα.
- 2) Δυσκολία στην ανάπτυξη σύγχρονων τραπεζικών προϊόντων
- 3) Διαχείριση διαθεσίμων σε σχέση με τις μεγάλες τράπεζες
- 4) Μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου με μεγάλο κόστος

Τα οφέλη που προκύπτουν για τους συνεταίρους είναι τα παρακάτω:

- 1) Κερδοσκοπική διαχείριση (μέρισμα στον συνεταίρο και υπεραξία της αξίας της μερίδας του)
- 2) Υψηλά Επιτόκια Καταθέσεων.
- 3) Χαμηλά Επιτόκια Δανείων.
- 4) Εύκολη πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα του μικρομεσαίου επιχειρηματία καθώς και των αδύνατων οικονομικά ατόμων.

Ακόμη υπάρχουν και τοπικά αναπτυξιακά οφέλη που είναι τα εξής:

- 1) Ανακύκλωση της τοπικής αποταμίευσης μέσα στο Νομό .
- 2) Χρηματοδότηση με μεγάλα αναπτυξιακά έργα που σήμερα θεωρούνται απαραίτητα αλλά λόγω έλλειψης πόρων ετεροχρονίζονται.
- 3) Υψηλή ποιότητα τραπεζικών υπηρεσιών σε σχέση με τις άλλες τράπεζες.
- 4) Αύξηση απασχόλησης (μέσω της πρόσληψης του προσωπικού της Τράπεζας)

Ακόμη οι συνεταιριστικές τράπεζες αποτελούν χρηματοδοτικά εργαλεία για την μικρό-επιχειρηματικότητα για τους παρακάτω λόγους. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω οι Συνεταιριστικές Τράπεζες έχουν ως όρο λειτουργίας τους την στήριξη των μελών τους με κάθε τρόπο σε τραπεζικά προϊόντα (δάνεια, εγγυητικές επιστολές, επιταγές κ). Μέλη της Συνεταιριστικής Τράπεζας μπορούν να είναι και νέοι, μικροί επιχειρηματίες, οι γυναίκες επιχειρηματίες, άνεργοι κλπ., δηλαδή άτομα που δύσκολα μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε άλλες πηγές χρηματοδότησης.

Γίνεται σαφές ότι οι λειτουργίες που επιτελούν οι τράπεζες είναι ποικίλες και ιδιαίτερα σημαντικές για την οικονομία. Θεωρητικά, αν το σύστημα λειτουργεί άριστα, μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες και ευκαιρίες σε κάθε πολίτη ανάλογα με τις ανάγκες του. Ο τραπεζικός κλάδος διαδραματίζει έναν κεντρικό ρόλο και έχει μεγάλη επιρροή σε όλο το φάσμα της οικονομίας. Αυτός είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο

τα τελευταία χρόνια, με την κρίση να βαθαίνει, οι κυβερνήσεις προσπαθούν να διασώσουν πρωτίστως τις τράπεζες αφού κάτι τέτοιο θεωρείται απαραίτητο για τη βελτίωση της οικονομίας.

2.3 Τράπεζες και κρίση

Αναφερόμενοι στον τραπεζικό κλάδο δεν γίνεται να μην γίνει λόγος για την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 που έπληξε σχεδόν όλον τον κόσμο και ιδιαίτερα τις δύο ακτές του Ατλαντικού (Αμερική και Ευρώπη) επηρεάζοντας σχεδόν όλες τις οικονομίες σε διαφορετικό βέβαια βαθμό.

Η αρχή έγινε από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής όπου το 2008¹¹ έσκασαν οι αξίες των ακινήτων με αποτέλεσμα να αυξηθούν δραματικά οι αξίες των υποθηκών και να δημιουργηθεί χάος στην παγκόσμια τραπεζική αγορά και στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Πολλές τράπεζες ήταν εκτεθειμένες σε μεγάλο βαθμό σε επισφαλή δάνεια με αποτέλεσμα να υποστούν τεράστιες απώλειες. Ο κλάδος που χτυπήθηκε σε μεγαλύτερο βαθμό αρχικά ήταν οι αγορές ακινήτων όπου παρουσιάστηκε σημαντική πτώση των αξιών. Στη συνέχεια, το πρόβλημα φάνηκε στα χρηματιστήρια όλου του κόσμου και ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες χώρες με σημαντικές απώλειες. Η άμεση συνέπεια ήταν να 'στεγνώσει' η αγορά από ρευστό με αποτέλεσμα να παρουσιαστεί μεγάλη κάμψη της κατανάλωσης παγκοσμίως. Μάλιστα, σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, το 2009 η πτώση άγγιξε το 9%. Οι κυβερνήσεις προσπαθούν να τονώσουν τις αγορές με ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών ώστε να αρχίσει πάλι να υπάρχει ροή κεφαλαίων προς την αγορά.

Επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον στην Ευρώπη, οι υπεύθυνοι έρχονται αντιμέτωποι με 56 πολύ διαφορετικές οικονομίες που άλλες έχουν τη δυνατότητα να ανταπεξέλθουν ενώ άλλες θα δεχτούν πολύ ισχυρό πλήγμα. Σε κάποιες χώρες (Βέλγιο, Γερμανία και Ελβετία) οι τράπεζες κατείχαν μεγάλα ποσοστά από τα τοξικά αμερικάνικα προϊόντα ενώ άλλες οικονομίες, όπως η Ισπανία και η Ιρλανδία, αντιμετώπισαν παρόμοια έκρηξη με αυτή των Η.Π.Α.. Η Ελλάδα, η Αυστρία και η Σουηδία από την άλλη αντιμετώπισαν προβλήματα με τις θυγατρικές των τραπεζών τους στο εξωτερικό. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να παρατηρηθεί μια μεγάλη πτώση της ανάπτυξης εκείνα τα έτη. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2007 η ανάπτυξη κινούνταν με ρυθμούς αύξησης της τάξεως του 3,2%, το 2008 που εμφανίστηκε η κρίση μειώθηκε στο μισό περίπου ενώ το 2009 με τις επιπτώσεις της κρίσης να είναι

¹¹ «The global economic and financial crisis: regional impacts, responses and solutions», United Nations, New York, 2009

εμφανείς υπήρχε αρνητική ανάπτυξη κατά 3,5%. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές έχασαν το μισό της αξίας τους σε σχέση με την περίοδο 2005-2007 στις ανεπτυγμένες χώρες και σχεδόν τα $\frac{3}{4}$ στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το κύριο χαρακτηριστικό των ευρωπαϊκών τραπεζών είναι η μεγάλη τους αξία σε σχέση με τα ΑΕΠ των χωρών (με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την Ισλανδία όπου οι τράπεζες είχαν αξία 10 φορές μεγαλύτερη από το ΑΕΠ της χώρας). Αποτέλεσμα αυτού είναι να επικρατήσει η άποψη ότι από τη μια οι ευρωπαϊκές τράπεζες είναι πολύ μεγάλες για να αποτύχουν αλλά και για να σωθούν σε περίπτωση που κάτι πάει στραβά. Οι κυβερνήσεις προσπάθησαν να αμβλύνουν κάπως τις επιπτώσεις με το να προσφέρουν ασφάλεια σε ένα ποσοστό των καταθέσεων των καταναλωτών ώστε να καμφθούν οι φόβοι για κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος. Σημάδια ανάκαμψης παρουσιάστηκαν το δεύτερο εξάμηνο του 2009 και συνεχίστηκε το 2010 και 2011 τουλάχιστον στις ανεπτυγμένες χώρες που απορρόφησαν τους κραδασμούς γρηγορότερα. Βέβαια, οι πιο αδύναμες οικονομίες όπως η Ιρλανδική, η Ελληνική και η Πορτογαλική συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα επακόλουθα της κρίσης του 2008 που πλέον έχουν αναχθεί σε δημοσιονομικό επίπεδο μέσα από τεράστια ελλείμματα και δημόσια χρέη.

Ένα χαρακτηριστικό στατιστικό στοιχείο είναι οι τιμές των μετοχών κάποιων βασικών τραπεζών πριν τρία χρόνια και τα επίπεδα στα οποία βρίσκονται σήμερα. Ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω περιπτώσεις που αφορούν τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο και το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών:

Πίνακας 1: Σύγκριση τιμών μετοχών

Τράπεζα	Δεκέμβριος 2008	Ιούλιος 2012 (31/07/2012)
Εθνική Τράπεζα Ελλάδος	10,4	1,27
Τράπεζα Κύπρου	1,87	0,22
Alpha Bank	6,09	1,21
Eurobank	5,586	0,675
Τράπεζα Πειραιώς	3,317	0,222
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	4,474	0,278
Δείκτης Τραπεζών	1.899	156,30

Πηγή: www.naftemporiki.gr

Είναι χαρακτηριστικό της κρίσης η τεράστια μείωση της αξίας της μετοχής των τραπεζών. Μέσα σε μια τριετία ο κλάδος των τραπεζών έχασε σχεδόν 900% της αξίας του. Αντίστοιχη είναι η μείωση που παρατηρείται σε όλες τις μετοχές των τραπεζών.

Πάντως σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες, οι ελληνικές είχαν περιορισμένες επιπτώσεις αρχικά από τη χρηματοπιστωτική κρίση. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στα παρακάτω¹²:

- Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιό τους τοξικά ομόλογα των οποίων οι τιμές μειώθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό. Άρα, οι ελληνικές τράπεζες δεν υποχρεώθηκαν να καταγράψουν ζημιές από τέτοια ομόλογα. Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν επενδύσει σε τοξικά ομόλογα επειδή η ανάπτυξή τους στηρίχτηκε στην επέκταση της δραστηριότητάς τους στην στεγαστική και καταναλωτική πίστη και στη διεθνή δραστηριότητά τους κυρίως στις άλλες βαλκανικές χώρες.
- Οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια και ήταν θωρακισμένες από τέτοιους κινδύνους. Το μόνο γεγονός που τις επηρέασε άμεσα ήταν η αύξηση των επιτοκίων δανεισμού στη διατραπεζική αγορά.

Οι ελληνικές τράπεζες επηρεάστηκε τελικά από την κρίση αλλά μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της οικονομικής κάμψης που εμφανίστηκε κυρίως στην ελληνική οικονομία.

Από τη στιγμή που ο τραπεζικός κλάδος βρέθηκε στη δίνη της κρίσης ήταν λογικό να πληγεί περισσότερο και νωρίτερα σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους. Ο κεντρικός του ρόλος όμως μέσα σε μια οικονομία επέφερε το φαινόμενο του ντόμινο και για τους υπόλοιπους κλάδους αλλά και για την οικονομία πολλών κρατών γενικότερα.

¹² Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009», Ιούνιος 2010

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Όπως έχει καταστεί εμφανές από τη μέχρι τώρα ανάλυση, το ζήτημα της κερδοφορίας, αποδοτικότητας και γενικότερα της χρηματοοικονομικής πορείας του τραπεζικού κλάδου στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως έχει προκαλέσει τεράστιο ερευνητικό ενδιαφέρον. Υπό αυτό το πρίσμα, κρίνεται απαραίτητο να γίνει μια ανασκόπηση στη βιβλιογραφία που αφορά την μελέτη της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών.

Οι έρευνες που συναντά κανείς φυσικά δεν περιορίζονται στα τελευταία έτη αφού το συγκεκριμένο θέμα βρισκόταν στην επικαιρότητα ανά τακτά χρονικά διαστήματα, αφού ο τραπεζικός κλάδος βρίσκεται στο επίκεντρο των εξελίξεων και επηρεάζεται από τα διάφορα οικονομικά συμβάντα. Μία ενδιαφέρουσα έρευνα αποτελεί αυτή των Σταϊκούρα και Στέλιарου (1999)¹³, οι οποίοι στα πλαίσια του διδακτορικού τους διπλώματος από το Πανεπιστήμιο City University Business School of London, μελέτησαν τους προσδιοριστικούς παράγοντες κερδοφορίας 17 ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων για την περίοδο 1991-1998. Όσον αφορά το θεωρητικό υπόβαθρο, υποστήριξαν ότι κάποιοι παράγοντες ενδογενείς αλλά και εξωγενείς φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά την κερδοφορία των τραπεζών. Τέτοιοι παράγοντες είναι το ιδιοκτησιακό καθεστώς (κρατικές ή ιδιωτικές τράπεζες), διοικητικές αποφάσεις σχετικά με την κεφαλαιακή δομή, το επίπεδο κινδύνου των εργασιών, η ρευστότητα κτλ. Επίσης, σημαντικό θεωρείται το μέγεθος της τράπεζας αλλά και ο δείκτης κεφαλαίων που απεικονίζει την ικανότητα μιας τράπεζας να αντλεί φθηνά κεφάλαια. Ένας σημαντικός εξωγενής παράγοντας είναι ο πληθωρισμός μέσα από την αύξηση των τιμών άρα και των λειτουργικών εξόδων, των προβλέψεων και πιθανώς των επιτοκίων και των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες χρησιμοποιήθηκαν ώστε να δημιουργηθεί ένα στατιστικό μοντέλο που θα μελετούσε την κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών για την περίοδο που προαναφέρθηκε. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όλοι οι παράγοντες έχουν αρνητική συσχέτιση με την κερδοφορία των τραπεζών εκτός από τον λόγο των ιδίων

¹³ Σταϊκούρας, Χ. και Μ. Στέλιарος, 1999. Προσδιοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας των Ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων. *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών* 19-20, σελ. 61-66

κεφαλαίων προς των σύνολο του ενεργητικού και από τις συναλλαγματικές ισοτιμίες όπου παρουσιάζουν θετική συσχέτιση.

Ακόμα πιο πλούσιο είναι το υλικό που ανακαλύπτει κανείς σε πιο πρόσφατες έρευνες που αφορούν την περίοδο πριν αλλά και κατά τη διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης. Αρκετές εξ αυτών των ερευνών αποτελούν μεταπτυχιακές διπλωματικές εργασίες φοιτητών. Μία σχετική έρευνα πραγματοποιήθηκε από την Λαζαρίδου (2011)¹⁴, στα πλαίσια της διπλωματικής της εργασίας και αφορούσε την μέτρηση της αποτελεσματικότητας και κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών την κρίσιμη περίοδο. Χρησιμοποιώντας της μέθοδο της ανάλυσης μέσω χρηματοοικονομικών δεικτών, των συγκριτικών καταστάσεων και το υπόδειγμα DEA μελέτησε την περίοδο 2004-2010 κατέληξε σε κάποια ενδιαφέροντα συμπεράσματα. μελετώντας δείκτες κερδοφορίας όπως ο ROA και ROE αλλά και άλλους σχετικούς δείκτες. Στις περισσότερες των περιπτώσεων υπάρχει μια ανοδική τάση μέχρι το 2007-2008 και από εκεί και έπειτα ξεκινάει να κάνουν την εμφάνισή τους έντονα τα σημάδια της κρίσης.

Μια παρόμοιου περιεχομένου έρευνα πραγματοποιήθηκε από την Τριανταφύλλου Λουκά – Ελένη (2010)¹⁵ για τις ελληνικές τράπεζες κατά τη χρονική περίοδο 2004-2009. Με τη χρήση κάποιων βασικών χρηματοοικονομικών δεικτών κατέληξε στα εξής συμπεράσματα. Μέχρι το 2007 υπάρχει μια αυξητική τάση στους δείκτες κερδοφορίας κάτι που μεταβάλλεται κατά τα έτη 2008-2009 όταν και οι περισσότερες τράπεζες εμφανίζονται ζημιογόνες με ταυτόχρονη επιδείνωση όλων των σχετικών δεικτών. Το γεγονός αυτό οφείλεται αφενός στην εμφάνιση της κρίσης στην Ελλάδα αλλά και στην αύξηση των προβλέψεων για επισφάλειες. Σημαντικές τράπεζες όπως η Εμπορική και η Γενική παρότι εξαγοράστηκαν από μεγάλες τράπεζες του εξωτερικού παρουσιάζουν έντονα αρνητικά αποτελέσματα. Οι ελληνικές τράπεζες έχουν στο παθητικό τους μεγάλο ποσοστό ξένων κεφαλαίων και ελάχιστα ίδια κεφάλαια γεγονός που δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο τη θέση τους. Είναι προφανές ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα από τότε κιόλας είχε μπει σε μια διαδικασία αναδιάρθρωσης και διαφορετικής στόχευσης (π.χ. πράσινα χαρτοφυλάκια,

¹⁴ Λαζαρίδου, Ε. (2011) «Παραδοσιακοί και σύγχρονοι μέθοδοι μέτρησης της αποτελεσματικότητας και της κερδοφορίας: η περίπτωση των ελληνικών εισηγμένων τραπεζών στην περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Π.Μ.Σ. Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Θεσσαλονίκη, 2011

¹⁵ Τριανταφύλλου Ε. (2010) «Κερδοφορία και αποτελεσματικότητα ελληνικών τραπεζών (2004-2009)», Διπλωματική Εργασία, Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2010

συγχωνεύσεις και εξαγορές) με στόχο να ανταπεξέλθει στα δύσκολα έτη που θα ακολουθούσαν.

Μία ακόμα ενδιαφέρουσα μελέτη έγινε από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Νούλα Αθ. το 1999¹⁶ και σύγκρινε την αποτελεσματικότητα μέτρησης της κερδοφορίας μέσα από την μελέτη αριθμοδεικτών αλλά και τη μέθοδο DEA για δύο μεγάλες κατηγορίες τραπεζών, τις ιδιωτικές και τις κρατικές για την περίοδο 1993-1998. Αυτό που συμπεράνε ήταν ότι οι ιδιωτικές τράπεζες εμφανίζονται πιο αποτελεσματικές παρότι οι διαφορές με τη μέθοδο DEA δεν είναι στατιστικά σημαντικές. Ακόμα μεγαλύτερη περίοδο καλύπτει η έρευνα του Gibson (2005)¹⁷ ο οποίος μελέτησε την κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών σχετικά με διάφορους παράγοντες που μπορεί να την επηρεάζουν για ένα χρονικό διάστημα 10ετίας (1993-2003). Μερικά από τα πιο ενδιαφέροντα συμπεράσματα ήταν ότι η κερδοφορία επηρεάζεται θετικά από τον βαθμό συγκέντρωσης και την αύξηση του μεριδίου ενώ αντίθετα η αύξηση του μεγέθους μιας τράπεζας και οι οικονομίες κλίμακας που επιτυγχάνονται σε αυτές τις περιπτώσεις δεν είναι ικανές να ωφελήσουν σε σημαντικό βαθμό μια τράπεζα.

Οι Σιδηρόπουλος και Τζιογκίδης (2010)¹⁸ χρησιμοποιώντας τη μέθοδο DEA μελέτησαν την αποτελεσματικότητα των ελληνικών εμπορικών τραπεζών για τα έτη 1995-2003. Το ενδιαφέρον σημείο της μελέτης τους ήταν ότι έλαβαν υπόψη σημαντικά γεγονότα που αποδεδειγμένα επηρεάζουν το τραπεζικό σύστημα όπως συγχωνεύσεις, ιδιωτικοποιήσεις και η χρηματιστηριακή κρίση του 1999. Τα συμπεράσματα ήταν θετικά αφού ο ελληνικός τραπεζικός τομέας αποδείχτηκε αρκετά ανθεκτικός σε δύσκολες περιόδους και συνήθως η κρίση δεν διαρκεί πάνω από 1-2 έτη. Εν μέρει, αυτός ο ισχυρισμός επιβεβαιώθηκε στην τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση αφού ο ελληνικός τραπεζικός κλάδος αντιστάθηκε αρκετά περισσότερο σε σχέση με άλλες χώρες. Παρόλα αυτά, η παρατεταμένη και ιδιαίτερα ισχυρή κρίση δεν μπορούσε παρά να προκαλέσει τελικά προβλήματα που οδήγησαν και οδηγούν ακόμα σε ανακατατάξεις και συγκέντρωση δυνάμεων.

¹⁶ Νούλας Αθανάσιος (1999), «Μελέτη επί της Κερδοφορίας και Αποτελεσματικότητας των Ελληνικών Τραπεζών (Περίοδος 1993-1998)», *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών*, Γ' 3' Τρίμηνο 1999, σελ. 53-60.

¹⁷ Gibson D. Heather (2005), «Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών: πρόσφατες εξελίξεις», *Οικονομικό Δελτίο, Τράπεζα της Ελλάδας*, Τεύχος 24, Ιανουάριος 2005, σελ. 7-27

¹⁸ Siriopoulos Costas, Tziogkidis Panagiotis (2010), «How do Greek banking institutions react after significant events? - A DEA approach», *Omega*, 38, 294-308

Ο Αγγελίδης (2009)¹⁹ αξιολόγησε την αποτελεσματικότητα και κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών για τα έτη 2005 έως 2008 με τη χρήση των αριθμοδεικτών και της DEA. Η τάση που παρουσιάζεται είναι αρνητική σε μια σειρά από παράγοντες όπως η κερδοφορία, η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων, το περιθώριο κέρδους και τα έσοδα από προμήθειες με αποτέλεσμα οι τράπεζες να είναι αναγκασμένες να αυξήσουν τα έσοδά τους από άλλες πηγές. Το ενδιαφέρον σημείο είναι ότι σύμφωνα με συσχέτιση της κερδοφορίας και της αποτελεσματικότητας, τα αποτελέσματα ήταν κάπως απροσδόκητα αφού η αποτελεσματικότητα δεν οδηγεί εξ ορισμού σε κερδοφορία αφού όπως έδειξε η μέθοδος DEA, οι αποτελεσματικές τράπεζες δεν είναι πάντα και οι πιο κερδοφόρες.

Η βιβλιογραφία είναι ιδιαίτερα πλούσια στο θέμα της μελέτης της κερδοφορίας αλλά και της αποτελεσματικότητας των ελληνικών τραπεζών και όχι μόνο. Η χρηματοοικονομική επιστήμη προσφέρει αρκετά χρήσιμα εργαλεία, εύχρηστα με τα οποία οι μελετητές (ακαδημαϊκοί, επενδυτές, φοιτητές) μπορούν να μετρούν την κερδοφορία και την αποτελεσματικότητα και να καταλήγουν σε συμπεράσματα.

¹⁹ Αγγελίδης Γιώργος (2009), «Αξιολόγηση Κερδοφορίας και Αποτελεσματικότητας των Ελληνικών Τραπεζών (2005-2008)», Αφιέρωμα του Μήνα, Επιστημονικό Marketing, Οκτώβριος 2009

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

4.1 Μέθοδοι μέτρησης κερδοφορίας

Η επιστήμη της χρηματοοικονομικής διοίκησης αλλά και της λογιστικής προσφέρουν στους ενδιαφερόμενους (μέτοχοι, πελάτες, υποψήφιοι επενδυτές, ερευνητές, ακαδημαϊκούς) μια σειρά από εργαλεία που επιτρέπουν την χρηματοοικονομική ανάλυση των εταιριών και την αξιολόγηση της αποδοτικότητας και κερδοφορίας ενώ παράλληλα επιτρέπουν την πραγματοποίηση προβλέψεων για το κοντινό μέλλον.

Το βασικό εργαλείο που χρησιμοποιείται ευρέως είναι ο υπολογισμός κάποιων αριθμοδεικτών που θεωρούνται ότι παρουσιάζουν μια ακριβή, αν και στατική εικόνα της επιχείρησης σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Η στατικότητα οφείλεται σαφώς στο γεγονός ότι πηγή δεδομένων θεωρούνται οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των εταιριών (κυρίως ισολογισμός και αποτελέσματα χρήσης) που φωτογραφίζουν την κατάσταση που επικρατεί στην εταιρία στο τέλος του έτους χρήσης ή στα τρίμηνα και εξάμηνα. Η ανάλυση των δεικτών περιλαμβάνει δύο μεθόδους, τα διαστρωματική και τη διαχρονική ανάλυση. Η διαστρωματική ανάλυση συγκρίνει τους δείκτες μιας επιχείρησης με τους δείκτες άλλων επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου για την ίδια χρονική περίοδο. Συνήθως, η σύγκριση γίνεται είτε με τις καλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου είτε με το μέσο όρο του κλάδου. Η διαχρονική ανάλυση εξετάζει τους διάφορους δείκτες μιας επιχείρησης για μια σειρά ετών και επιτρέπει στην επιχείρηση να προσδιορίσει κατά πόσο αναπτύσσεται ή όχι, κατά πόσο οδεύει εμπρός η πίσω και γενικά αποκαλύπτει τις τάσεις που δημιουργούνται.

Στη βιβλιογραφία αναφέρονται αρκετοί δείκτες που χρησιμοποιούνται κατά περίπτωση και ανάλογα με τις ανάγκες των μελετητών. Οι αριθμοδείκτες, που θα χρησιμοποιηθούν στην παρούσα μελέτη είναι οι εξής²⁰:

²⁰ Κοσμίδου, Κ. (2006) «Μια χρηματοοικονομική ανάλυση των τραπεζικών ιδρυμάτων σήμερα», *Banking and Finance*, Ιούνιος 2006

- Κερδοφορίας - Αποδοτικότητας
 - ⇒ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (ROE)
 - ⇒ Αποδοτικότητα Ενεργητικού (ROA)
 - ⇒ Καθαρά Κέρδη προ Φόρων / Ίδια Κεφάλαια
 - ⇒ Καθαρά Κέρδη προ Φόρων / Σύνολο Ενεργητικού
 - ⇒ Καθαρά Κέρδη προ Φόρων / (Χορηγήσεις / Καταθέσεις)
 - ⇒ Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου
- Ρευστότητας
 - ⇒ Χορηγήσεις / Καταθέσεις
 - ⇒ Σύνολο Ενεργητικού / Σύνολο Χορηγήσεων
- Κεφαλαιακής Επάρκειας
 - ⇒ Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού
 - ⇒ Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Χορηγήσεις
 - ⇒ Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Καταθέσεις
- Ποιότητας Ενεργητικού
 - ⇒ Προβλέψεις / Λειτουργικά Έσοδα
 - ⇒ Προβλέψεις / Σύνολο Ενεργητικού

Σε επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι παραπάνω δείκτες και θα αναλυθεί η χρησιμότητά τους αλλά και η σημασία που έχουν στην ευημερία μιας επιχείρησης.

4.2 Δεδομένα

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα δεδομένα που απαιτούνται για την χρηματοοικονομική ανάλυση των τραπεζών είναι πολύ εύκολο να αντληθούν από τις δημοσιευμένες καταστάσεις τους.

Μέσα από τις ηλεκτρονικές ιστοσελίδες των τραπεζών αλλά και τον ιστότοπο του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών συγκεντρώθηκαν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των σημαντικότερων ελληνικών τραπεζών (Εθνική Τράπεζα Ελλάδος, Eurobank, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος, Εμπορική Τράπεζα Ελλάδος, Γενική Τράπεζα και Τράπεζα Αττικής) για τα έτη 2007 ως 2011. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την Αγροτική Τράπεζα και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο δεν υπάρχουν δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις για το 12μηνο του 2011 παρά μόνο μέχρι το 9μηνο. Έτσι θεωρήθηκε ανούσιο και παραπλανητικό να χρησιμοποιηθούν οι τελευταίες δημοσιευμένες καταστάσεις αφού δεν θα υπήρχε σωστό μέτρο σύγκρισης. Επίσης, επιλέχθηκαν μόνο οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες αφού με βάση τις εξελίξεις το τελευταίο διάστημα, οι μικρές οδεύουν προς εξαγορές ή συγχωνεύσεις με στόχο να δημιουργηθούν ισχυροί τραπεζικοί όμιλοι. Όπως γίνεται φανερό, η εξέταση ξεκινάει τη χρονιά πριν την κρίση και ακολουθεί τα επόμενα χρόνια καθώς αυτή εξελίσσεται και γιγαντώνεται. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσει ο αναγνώστης να διαπιστώσει την κατάσταση στην οποία εισήλθε η κάθε τράπεζα στην κρίση και πόσο αυτή την επηρέασε. Τα δεδομένα αντλήθηκαν από τους ισολογισμούς και τα αποτελέσματα χρήσης κατά κύριο λόγο και δευτερευόντως από τα προσαρτήματα και τα ετήσια δελτία όπου υπάρχουν αναλύσεις για τα νούμερα που παρουσιάζονται στις καταστάσεις. Η πρόσβαση σε αυτά τα στοιχεία είναι πολύ εύκολη αφού οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες από τον νόμο να τα δημοσιεύουν ειδικά από τη στιγμή που αναφερόμαστε σε εταιρίες εισηγμένες σε χρηματιστήρια και υπόκεινται σε δημόσια διαπραγμάτευση.

Στο επόμενο κεφάλαιο, θα παρουσιαστούν αναλυτικά οι τιμές των δεικτών τόσο διαχρονικά όσο και διαστρωματικά για τις παραπάνω τράπεζες. Επίσης, θα γίνουν οι απαραίτητες συγκρίσεις αλλά και οι σχετικές προβλέψεις για το μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^Ο: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Είναι δεδομένο ότι πέραν από τη θεωρητική ανάλυση της κατάστασης μιας οικονομίας γενικά ή μιας συγκεκριμένης εταιρίας ειδικότερα, απαραίτητη θεωρείται η πρακτική τεκμηρίωση των προτάσεων. Σε αυτό το σημείο έρχεται να προστεθεί η ανάλυση των δεδομένων που αναφέρθηκαν παραπάνω όσον αφορά την αποδοτικότητα και κυρίως την κερδοφορία των τραπεζών αλλά και μια πρώτη ερμηνεία των αποτελεσμάτων που μπορεί να οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα, προτάσεις για βελτιώσεις και προβλέψεις για τη μελλοντική πορεία των τραπεζών και του συστήματος γενικότερα. Όπως αναφέρεται παρακάτω, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ερμηνεία των δεικτών για το 2011, το οποίο (όπως άλλωστε και το 2012) αποτελεί μεταβατικό στάδιο από μια τραπεζική αγορά διευρυμένη και πολυπρόσωπη σε μια αγορά συγκέντρωσης δυνάμεων και κολοσσιαίων ομίλων. Επίσης, η ανταλλαγή ομολόγων που πραγματοποιήθηκε αλλά και η ανακεφαλαιοποίηση που αναμένεται το επόμενο διάστημα θα ομαλοποιήσουν την κατάσταση και θα επαναφέρουν σε συνήθη τροχιά τις ελληνικές τράπεζες.

5.1 Ανάλυση Δεδομένων

Η πιο διαδεδομένη μεθοδολογία για την ανάλυση δεδομένων που αντλούνται από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι η ανάλυση κάποιων βασικών αριθμοδεικτών διαφόρων κατηγοριών που δείχνουν την αποδοτικότητα μιας τράπεζας. Παρακάτω παρουσιάζονται οι πίνακες με τις τιμές των δεικτών για όλες τις τράπεζες αλλά και διαγράμματα ώστε να γίνουν πιο κατανοητοί οι δείκτες και να εξαχθούν ευκολότερα τα σχετικά συμπεράσματα. Επίσης, παρουσιάζονται οι αριθμοδείκτες τάσης για κάθε έτος με έτος βάσης το 2007 που αποτελεί την αρχή της υπό εξέταση περιόδου.

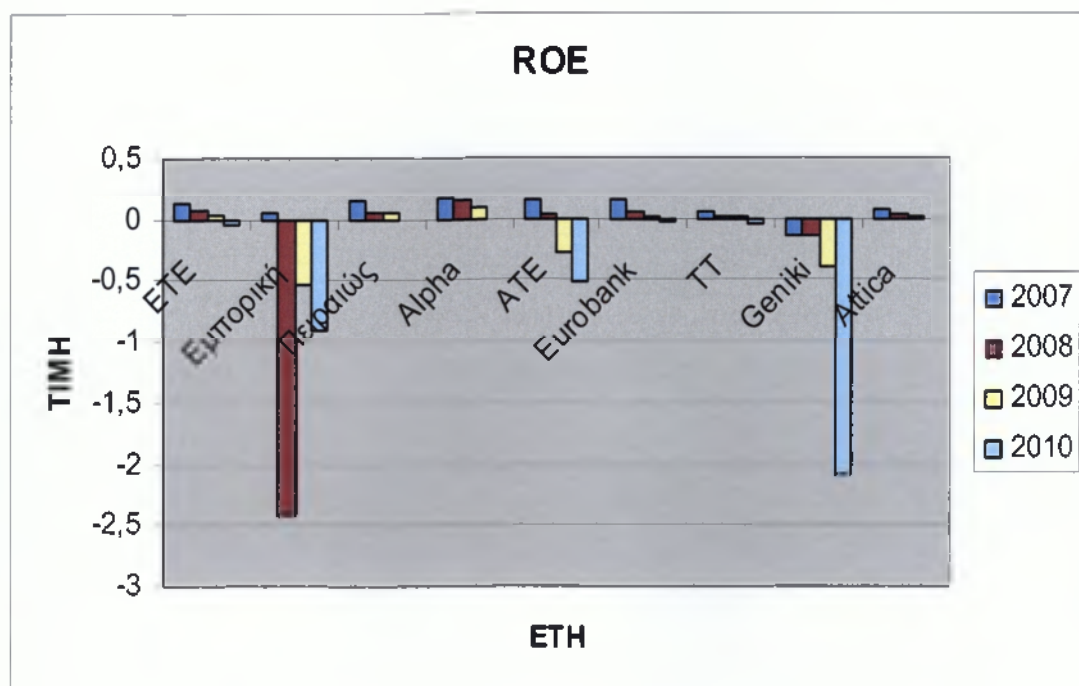
5.1.1 Δείκτες Κερδοφορίας – Αποδοτικότητα

➤ Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (ROE)

Ο δείκτης ROE υπολογίζεται ως ο λόγος των καθαρών κερδών μετά από φόρους ως προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας. Αποτελεί το σημαντικότερο μέτρο σύγκρισης με ομοειδείς επιχειρήσεις ή με τον κλάδο συνολικά και αναφέρεται σε όλες τις εκθέσεις κερδοφορίας και αποδοτικότητας. Μετρά την αποτελεσματικότητα και τη σωστή χρησιμοποίηση των απασχολούμενων κεφαλαίων καθώς και την επίδραση των φόρων στη διαμόρφωση των κερδών. Μια χαμηλή τιμή του δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων δείχνει ότι η τράπεζα πάσχει σε κάποιον από τους τομείς λειτουργίας του. Αντίθετα, ένας υψηλός δείκτης αντανακλά ευημερία. Οι ιδιαίτερα ανόμοιες τιμές του 2011 σε πολλούς δείκτες, όπως στον ROE, δεν επιτρέπουν την γραφική απεικόνιση του συγκεκριμένου έτους. Έτσι προτιμήθηκε να αποκλειστούν από κάποια γραφήματα.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ROE

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	13,99%	7,47%	2,74%	-4,11%	-11,40%
Εμπορική	5,78%	-241,58%	-52,67%	-90,25%	-173%
Πειραιώς	14,37%	4,31%	4,51%	-0,12%	-312%
Alpha	16,68%	14,11%	9,76%	-0,02%	-648%
ΑΤΕ	14,57%	2,84%	-28,43%	-51,76%	-
Eurobank	15,04%	6,06%	0,80%	-1,62%	-
ΤΤ	5,82%	0,55%	1,63%	-4,59%	-
Geniki	-14,54%	-14,46	-38,83%	-209,47%	-400,51%
Attica	6,56%	3,89%	1,60%	-1,15%	-99,82%
ΜΟ	8,69%	-24,09%	-10,98%	-40,34%	-182,74%

Το πρώτο γενικό συμπέρασμα που πρέπει να εξαχθεί και ισχύει για όλους σχεδόν τους δείκτες και για τις περισσότερες τράπεζες αφορά τις τιμές των δεικτών για το έτος του 2011. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρούνται αφύσικα υψηλές (ή αντίστοιχα χαμηλές τιμές) του δείκτη που δεν μπορούν ουσιαστικά να συγκριθούν με προηγούμενες χρονιές. Το 2011 αποτελεί την χρονιά κατά την οποία έγινε η διαγραφή μέρους της αξίας του χρέους της Ελλάδας που κατείχαν οι τράπεζες και άλλα νομικά και φυσικά πρόσωπα μέσω του λεγόμενου PSI. Έτσι, όλες οι τράπεζες που κατείχαν στο χαρτοφυλάκιό τους ελληνικά ομόλογα έπρεπε να καταγράψουν τεράστιες ζημιές αφού η αξία τους μειώθηκε κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό. Στο τελευταίο τρίμηνο του 2012 αναμένεται να ολοκληρωθεί η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών όπως προέβλεπε το αρχικό σχέδιο ώστε να μην αντιμετωπίσουν προβλήματα βιωσιμότητας. Υπό αυτή την έννοια, το 2011 είναι ένα μεταβατικό έτος και δεν θα πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη αφού συνέβησαν εξαιρετικά γεγονότα.

Όσον αφορά συγκεκριμένα το ROE, παρατηρείται μια σαφής πτωτική τάση από το 2007 και έπειτα για όλες τις τράπεζες με τις μόνες τράπεζες που διατηρούνται σε οριακά αρνητικές τιμές να είναι η Πειραιώς και η Alpha μέχρι το 2010. Το 2011

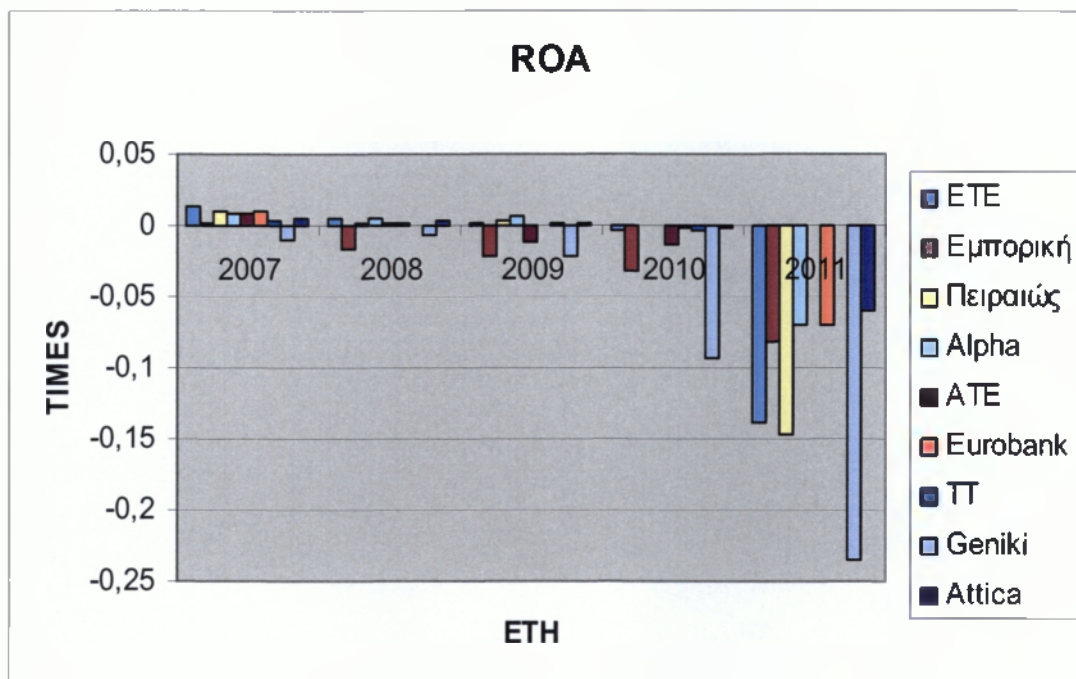
όλες οι τράπεζες παρουσιάζουν υψηλές ζημίες και μάλιστα κάποιες εξ αυτών έχουν και αρνητικά ίδια κεφάλαια. Αποτέλεσμα, ο υπολογισμός του δείκτη ROE να μην έχει ουσιαστική σημασία αφού οι τιμές ου είναι εξωπραγματικές. Πέρα από τη μειωμένη κερδοφορία λόγω της κρίσης στην ελληνική αγορά, μια ακόμα εξήγηση για την κατακόρυφη πτώση του δείκτη θα μπορούσε να είναι και η αυξημένη φορολογία του 2010 μέσω ενός έκτακτου φόρου αλληλεγγύης που μείωσε ακόμα περισσότερο τα κέρδη των επιχειρήσεων. Τέλος, η Γενική Τράπεζα είναι η μόνη τράπεζα που παρουσιάζει ζημίες σε όλη τη διάρκεια της πενταετίας με αποτέλεσμα να λαμβάνει αρνητικές τιμές στους σχετικούς δείκτες.

Β. Αποδοτικότητα Ενεργητικού (ROA)

Ο δείκτης της Αποδοτικότητας Ενεργητικού δείχνει μια αξιόπιστη εικόνα για την αποδοτική ή όχι διαχείριση των πόρων της Τράπεζας. Συγκεκριμένα, ο δείκτης δείχνει σε ποσοστό επί τοις εκατό (%), τον βαθμό αξιοποίησης των συνολικών περιουσιακών στοιχείων του Πιστωτικού Ιδρύματος για την παραγωγή καθαρών κερδών. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης τόσο αποδοτικότερο καλείται το Πιστωτικό Ίδρυμα.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ROA

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	1,29%	0,57%	0,25%	-0,37%	-13,91%
Εμπορική	0,18%	-1,64%	-2,09%	-3,23%	-7,35%
Πειραιώς	1,00%	0,23%	0,30%	-0,01%	-14,60%
Alpha	0,85%	0,50%	0,69%	0,00%	-6,96%
ΑΤΕ	0,90%	0,09%	-1,20%	-1,37%	-
Eurobank	1,03%	0,25%	0,04%	-0,09%	-7%
ΤΤ	0,33%	0,02%	0,11%	-0,25%	-
Geniki	-1%	-0,68%	-2,22	-9,36%	-23,43%
Attica	0,53%	0,28%	0,18%	-0,13%	-6,06%
ΜΟ	0,56%	-0,04%	-0,43%	-1,64%	-8,81%

Παρόμοια συμπεράσματα μας δίνει και ο δείκτης ROA αφού παρατηρείται μια σταθερή χειροτέρευση για όλα τα έτη και μόνο η Alpha καταλήγει το 2010 με μηδενικό ουσιαστικό ROA ενώ οι υπόλοιπες έξι κινούνται σε αρνητικό έδαφος. Σε χειρότερη θέση είναι η Εμπορική, η ΑΤΕ και η Γενική, οι οποίες σε γενικές γραμμές αντιμετώπισαν τα μεγαλύτερα προβλήματα όλη την προηγούμενη περίοδο.

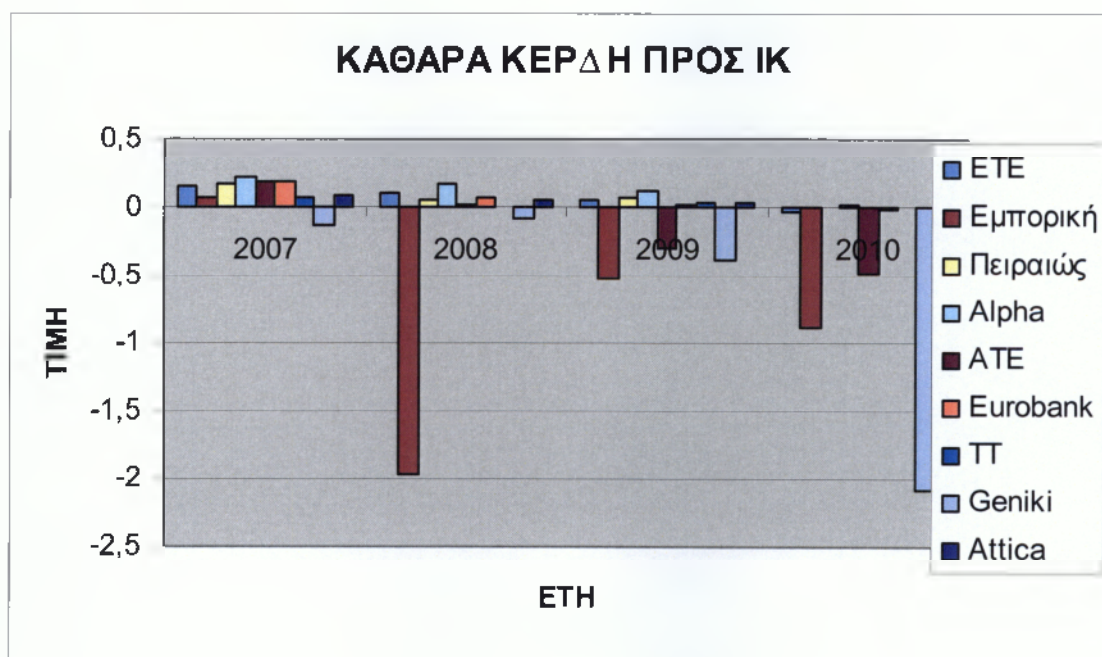
Γ. Καθαρά κέρδη προ φόρων / Ίδια Κεφάλαια

Ο αριθμοδείκτης Καθαρά κέρδη προ φόρων προς Ίδια Κεφάλαια υπολογίζεται ως ο λόγος των Καθαρών Κερδών προ Φόρων ως προς το σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων που ήταν στη διάθεση του Πιστωτικού Ιδρύματος την εξεταζόμενη χρήση. Ο δείκτης αυτός αντανακλά τη σωστή χρησιμοποίηση των Ιδίων Κεφαλαίων, από την πλευρά του Πιστωτικού Ιδρύματος, για την παραγωγή κερδών καθώς και την επίδραση των φόρων στη διαμόρφωση των κερδών. Ο συγκεκριμένος δείκτης, μπορεί να υπολογιστεί προ φόρων και μετά φόρων (ROE), έτσι ώστε να φανεί ξεκάθαρα η επίδραση της μεταβολής του φορολογικού συντελεστή στην απόδοση των μετόχων. Ο

εν λόγω δείκτης, αφορά άμεσα τους μετόχους καθώς παρέχει πληροφορίες για την επιτυχή ή όχι τοποθέτηση και απόδοση των κεφαλαίων τους. Μια χαμηλή τιμή του δείκτη φανερώνει ότι προφανώς το Πιστωτικό Ίδρυμα πάσχει σε κάποιο τομέα του. Απ' την άλλη, μια υψηλή τιμή του δείκτη, πιθανόν να οφείλεται σε μια αποδοτική διοίκηση, σε μια εύστοχη χρησιμοποίηση των κεφαλαίων ή στις ευνοϊκές οικονομικές συνθήκες που επικρατούν τη δεδομένη εξεταζόμενη περίοδο.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΚΚΠΦ / ΙΚ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	15,79%	9,84%	4,91%	-3,80%	1233%
Εμπορική	7,27%	-196,40%	-51,07%	-88,50%	-156%
Πειραιώς	16,92%	5,22%	6,20%	0,18%	356%
Alpha	22,39%	16,69%	11,89%	1,03%	-806%
ΑΤΕ	18,53%	1,56%	-30,05%	-47,75%	-
Eurobank	18,22%	6,75%	0,86%	-2,03%	-
ΤΤ	6,73%	0,50%	3,33%	-0,58%	-
Geniki	-12,67%	-7,97%	-37,86%	-208,32%	-398,87%
Attica	8,88%	5,18%	2,92%	0,39%	-100,24%
ΜΟ	11,34%	-17,62%	-9,87%	-38,82%	14,21%

Η μη αποτελεσματική τοποθέτηση των κεφαλαίων των μετόχων φαίνεται σε αρκετές τράπεζες μέσα από τον δείκτη που συσχετίζει τα καθαρά κέρδη προ φόρων και τα ίδια κεφάλαια. Η μοναδική τράπεζα που διατηρεί θετικό πρόσημο μέχρι και το 2010 είναι η Alpha Bank. Στον αντίποδα Εμπορική και Αγροτική Τράπεζα αποτελούν αρνητική επένδυση για τους μετόχους τους ενώ όπως προαναφέρθηκε και η Γενική αποτελεί ζημιογόνα επιχείρηση εξ αρχής. Επιπλέον, για τον συγκεκριμένο δείκτη ισχύουν ότι και για τους προηγούμενους όσον αφορά το 2011. Τα αρνητικά κέρδη (ζημίες) και τα αρνητικά ίδια κεφάλαια καθιστούν τον υπολογισμό του για το συγκεκριμένο έτος ανούσιο.

Δ. Καθαρά κέρδη προ φόρων / Σύνολο Ενεργητικού

Ο δείκτης Καθαρά Κέρδη προ Φόρων προς Σύνολο Ενεργητικού δείχνει την αναλογία των Καθαρών Κερδών προ Φόρων της χρήσης προς το σύνολο του Ενεργητικού. Ο δείκτης μετρά σε % την αποδοτικότητα των περιουσιακών στοιχείων του Πιστωτικού Ιδρύματος. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης τόσο πιο κερδοφόρο χαρακτηρίζεται το Πιστωτικό Ίδρυμα.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΚΚΠΦ / ΣΕ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	1,29%	0,57%	0,25%	-0,37%	-13,91%
Εμπορική	0,23%	-1,34%	-2,02%	-3,17%	-7,35%
Πειραιώς	1,18%	0,27%	0,41%	0,01%	-16,71%
Alpha	1,14%	0,59%	0,84%	0,07%	-8,66%
ΑΤΕ	1,15%	0,05%	-1,27%	-1,27%	-
Eurobank	1,25%	0,28%	0,05%	-0,12%	-10,54%
ΤΤ	0,38%	0,02%	0,23%	-0,03%	-
Geniki	-0,88%	-0,37%	-2,17%	-9,31%	-23,33%
Attica	0,72%	0,37%	0,33%	0,042%	-6,09%
ΜΟ	0,71%	0,04%	-0,37%	-1,57%	-9,62%

Όπως και οι υπόλοιποι δείκτες αποδοτικότητας, έτσι και ο συγκεκριμένος καταλήγει στα ίδια συμπεράσματα με Πειραιώς και την Alpha να διατηρούνται ελαφρώς πάνω από το 0 και τις υπόλοιπες σε αρνητικό έδαφος. Το 2011 ο δείκτης είναι αρνητικός για όλες τις τράπεζες για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Ε. Καθαρά Κέρδη προ Φόρων / (Χορηγήσεις + Καταθέσεις)

Ο δείκτης Καθαρά Κέρδη προ Φόρων προς (Χορηγήσεις + Καταθέσεις) υπολογίζει τα κέρδη του Πιστωτικού Ιδρύματος σε σχέση με το σύνολο των χορηγήσεων και των καταθέσεων, οι οποίες αποτελούν βασικές πηγές εσόδων μιας τράπεζας.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΚΚΠΦ / (Χ+Κ)

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	1,16%	0,58%	0,35%	-0,30%	-13,55%
Εμπορική	0,33%	-1,80%	-2,69%	-4,14%	-8,50%
Πειραιώς	1,09%	0,24%	0,35%	0,01%	-15%
Alpha	1,05%	0,52%	0,74%	0,06%	-7,98%
ΑΤΕ	0,71%	0,03%	-0,91%	-0,94%	-
Eurobank	1,12%	0,30%	0,05%	-0,12%	-8,76%
ΤΤ	0,29%	0,01%	0,20%	-0,03%	-
Geniki	-1,15%	-0,45%	-2,62%	-11,25%	-28,60%
Attica	0,97%	0,50%	0,44%	0,055%	-7,34%
ΜΟ	0,61%	-7,77%	-0,45	-1,85%	-9,97%

Μικρότερες οι διακυμάνσεις που παρουσιάζει ο συγκεκριμένος δείκτης αφού ο παρονομαστής του κλάσματος είναι αρκετά μεγαλύτερος του αριθμητή σχεδόν όλα τα έτη αλλά τα συμπεράσματα παραμένουν τα ίδια όσον αφορά τις καλύτερες και χειρότερες τράπεζες.

ΣΤ. Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου

Ο δείκτης Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου μετρά το τραπεζικό καθαρό εισόδημα από τόκους αναλογικά με το κερδοφόρο Ενεργητικό. Ο δείκτης αντανακλά το πώς επιδρά το κερδοφόρο Ενεργητικό, δηλαδή οι λειτουργικές δραστηριότητες της τράπεζας (επενδύσεις), στη δημιουργία εισοδήματος από τόκους. Οι αυξητικοί ρυθμοί του δείκτη αποτελούν ένδειξη τόσο για την πολιτική τιμών της τράπεζας όσο και για την ικανότητα δημιουργίας κερδών από λειτουργικές δραστηριότητες.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΚΠΕ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	2,82%	2,60%	2,57%	2,75%	2,84%
Εμπορική	2,81%	2,07%	1,92%	2,42%	2,90%
Πειραιώς	1,62%	1,83%	1,73%	1,72%	1,96%
Alpha	2,40%	2,13%	2,07%	2,29%	2,65%
ΑΤΕ	2,77%	2,43%	2,47%	2,84%	-
Eurobank	2,22%	1,83%	1,38%	1,56%	1,74%
ΤΤ	2,31%	2,45%	1,55%	3,58%	-
Geniki	3,64%	3,33%	3,63%	3,46%	3,54%
Attica	2,70%	2,58%	2,35%	2,85%	2,69%
ΜΟ	2,58%	2,36%	2,18%	2,60%	2,03%

Ο συγκεκριμένος δείκτης είναι ενδεικτικός για τις τιμές των υπηρεσιών που προσφέρουν οι τράπεζες. Αυτό που μπορεί να παρατηρηθεί από τον πίνακα και το διάγραμμα είναι ότι παρά το γεγονός ότι η κρίση βαθαίνει και τα κέρδη εξανεμίζονται, οι τράπεζες δεν φαίνεται να μειώνουν το κόστος των υπηρεσιών τους. χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, το οποίο εκτόξευσε τον συγκεκριμένο δείκτη από το 1,55% το 2009 στο 3,58% το 2010 που αποτελεί και το υψηλότερο επίπεδο για τη συγκεκριμένη τράπεζα αλλά και για όλες τις τράπεζες το έτος αυτό ενώ για το 2011 για το οποίο δεν υπάρχουν στοιχεία για το ΤΤ, τα πρωτεία καταλαμβάνει η Γενική με 3,54%. Γενικά, οι υπόλοιπες τράπεζες διατηρούν σε σχετικά σταθερά επίπεδα το καθαρό περιθώριο επιτοκίου διαχρονικά.

5.1.2 Δείκτες Ρευστότητας

Α. Χορηγήσεις / Καταθέσεις

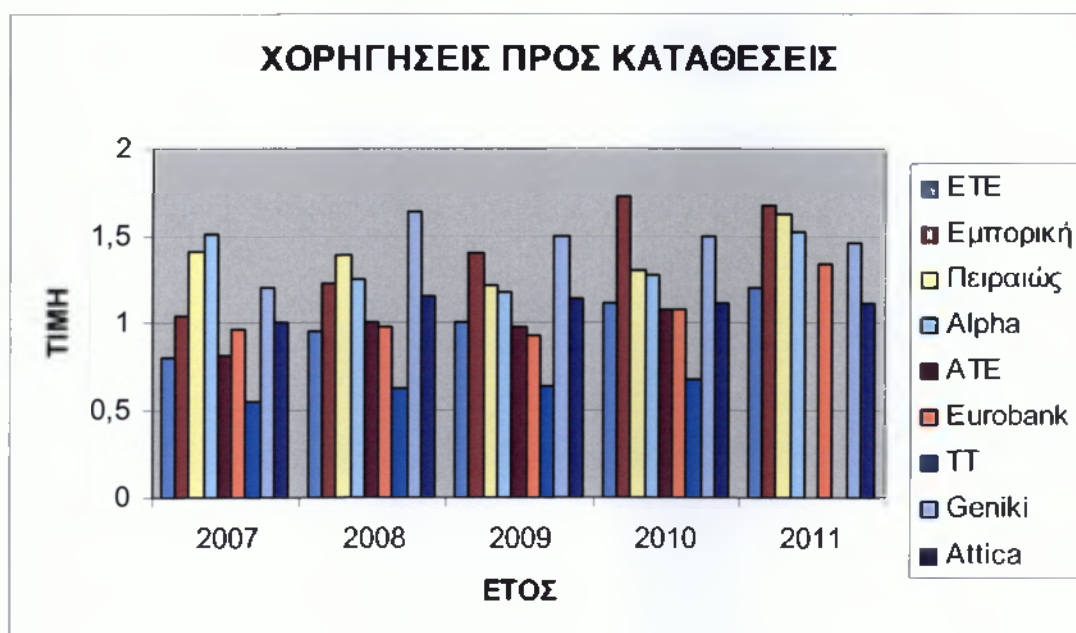
Ο δείκτης Χορηγήσεις προς Καταθέσεις είναι ενδεικτικός του πόσο καλά χρησιμοποιήθηκαν οι καταθέσεις στην Τράπεζα. Όσο αυξάνεται η σχέση των χορηγήσεων προς τις καταθέσεις, τόσο μειώνεται η ρευστότητα της Τράπεζας. Αντίθετα, όσο μειώνεται η σχέση αυτή, τόσο αυξάνεται η ρευστότητά της και τόσο περισσότερο χρησιμοποιεί τα διαθέσιμά της.

Πίνακας: Τιμές δείκτη Χ/Κ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	0,80	0,95	1,00	1,11	1,20
Εμπορική	1,04	1,22	1,40	1,72	1,67
Πειραιώς	1,41	1,39	1,21	1,30	1,63
Alpha	1,51	1,25	1,18	1,28	1,52
ΑΤΕ	0,81	1,00	0,98	1,08	-
Eurobank	0,96	0,98	0,92	1,07	1,34
ΤΤ	0,55	0,63	0,64	0,67	-
Geniki	1,19	1,63	1,50	1,50	1,46
Attica	0,99	1,15	1,14	1,11	1,12
ΜΟ	1,02	1,13	1,10	1,20	1,10

Πίνακας: Τιμές δείκτη τάσης Χ/Κ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	100,00%	118,75%	125,00%	138,75%	150,17%
Εμπορική	100,00%	117,31%	134,62%	165,38%	160,99%
Πειραιώς	100,00%	98,58%	85,82%	92,20%	115,65%
Alpha	100,00%	82,78%	78,15%	84,77%	100,81%
ΑΤΕ	100,00%	123,46%	120,99%	133,33%	0,00%
Eurobank	100,00%	102,08%	95,83%	111,46%	139,93%
ΤΤ	100,00%	114,55%	116,36%	121,82%	0,00%
Geniki	100,00%	136,62%	125,60%	125,19%	122,21%
Attica	100,00%	115,33%	114,84%	111,95%	112,39%

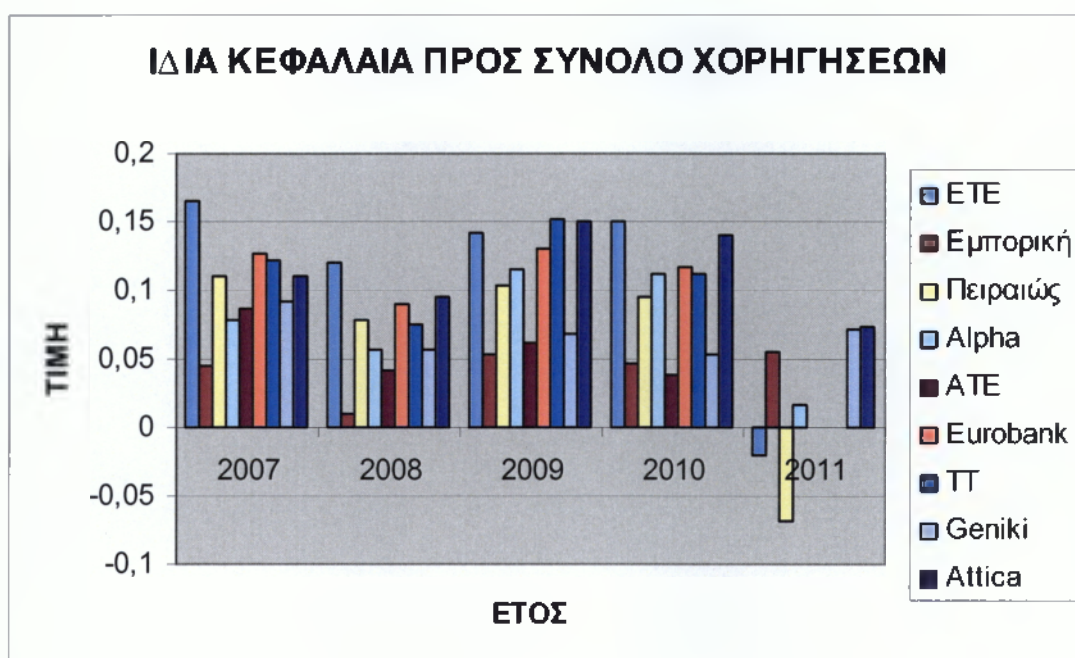
Η ρευστότητα αποτελεί έναν από τους καθοριστικότερους παράγοντες για τη λειτουργία μιας επιχείρησης, πόσο μάλλον για μια τράπεζα που έχοντας ως βασικό σκοπό λειτουργίας την παροχή ρευστότητας στην αγορά, θα πρέπει πρώτα η ίδια να έχει την απαιτούμενη ρευστότητα. Η τάση των τελευταίων χρόνων είναι να μειώνονται τα επίπεδα των δανείων που δίνονται αλλά και οι καταθέσεις των πελατών, σε μικρότερο βαθμό μέχρι το 2010 τουλάχιστον. Ο συνδυασμός αυτών των τάσεων οδηγεί σε αυξητικές τάσεις τον συγκεκριμένο δείκτη για τις περισσότερες τράπεζες, δηλαδή στη μείωση της ρευστότητας. Μικρότερη ρευστότητα παρουσιάζει η Εμπορική Τράπεζα το 2011 με τιμή 1,67 και η Πειραιώς με τιμή 1,63. Διαχρονικά, ικανοποιητική ρευστότητα εμφανίζει και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο που εμφανίζεται να κάνει μια συνετή διαχείριση των εργασιών του αφού ο δείκτης δεν παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις, προσφέροντας σταθερότητα.

Β. Σύνολο Ενεργητικού / Σύνολο Χορηγήσεων

Ο δείκτης Σύνολο Ενεργητικού προς Σύνολο Χορηγήσεων δείχνει την αναλογία των δανείων που κατακρατεί η τράπεζα.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΣΕ / Χ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	1,80	1,57	1,57	1,65	1,65
Εμπορική	1,46	1,35	1,33	1,31	1,16
Πειραιώς	1,58	1,50	1,57	1,66	1,47
Alpha	1,53	1,58	1,62	1,60	1,53
ΑΤΕ	1,39	1,32	1,45	1,43	-
Eurobank	1,83	2,14	2,38	2,08	2,10
ΤΤ	2,16	2,09	2,23	2,02	-
Geniki	1,32	1,20	1,21	1,21	1,23
Attica	1,35	1,34	1,34	1,29	1,21
ΜΟ	1,60%	1,56%	1,63%	1,58%	1,15%

Το μεγαλύτερο ποσοστό διακρατούμενων δανείων διαχρονικά έχει το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, με μειωτικές όμως τάσεις διαχρονικά ενώ υψηλά επίπεδα διατηρεί και η Eurobank. Οι υπόλοιπες τράπεζες παραμένουν εντός κάποιων στενών ορίων μεταξύ 1,20 και 1,65 περίπου όλα τα έτη.

5.1.3 Δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας

Α. Ίδια Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού

Ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Ενεργητικό δείχνει τι ποσοστό του συνόλου των κεφαλαίων αποτελούν τα Ίδια Κεφάλαια. Μια υψηλή τιμή του δείκτη αποτελεί ένδειξη ότι η ανάγκη του Πιστωτικού Ιδρύματος για εξωτερική χρηματοδότηση είναι χαμηλή. Παράλληλα, ένας υψηλός δείκτης αυξάνει την αποδοτικότητα του συνόλου των κεφαλαίων.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΙΚ / ΣΕ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	9,20%	7,68%	9,02%	9,12%	-1,22%
Εμπορική	3,13%	0,68%	3,96%	3,57%	4,71%
Πειραιώς	6,95%	5,23%	6,62%	5,71%	-4,69%
Alpha	5,07%	3,55%	7,04%	6,95%	10,74%
ΑΤΕ	6,19%	3,21%	4,22%	2,65%	-
Eurobank	6,87%	4,19%	5,49%	5,66%	-0,13%
ΤΤ	5,67%	3,58%	6,82%	5,54%	-
Geniki	6,92%	4,67%	5,72%	4,47%	5,85%
Attica	8,14%	7,18%	11,14%	10,89%	6,07%
ΜΟ	6,46%	4,44%	6,67%	6,06%	2,37%

Όπως δείχνει ο δείκτης υψηλή ανάγκη για χρηματοδότηση έχουν η Αγροτική Τράπεζα που πρέπει να καλύψει πολλές ζημιογόνες χρονιές αλλά και η Εμπορική Τράπεζα. Αντίθετα, η μικρότερη ανάγκη εμφανίζεται στην Attica Bank και στην Εθνική Τράπεζα, η οποία γενικά μπορεί να μην είναι η πιο αποδοτική αλλά είναι ίσως η πιο σταθερή και ανεξάρτητη ελληνική τράπεζα τουλάχιστον την εξεταζόμενη περίοδο. Ο δείκτης για το 2011 δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη αφού πολλές τράπεζες παρουσίαζαν αρνητικά ίδια κεφάλαια, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, με αποτέλεσμα να δίνει αρνητικές τιμές.

Β. Ίδια Κεφάλαια / Χορηγήσεις

Ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια προς Χορηγήσεις δείχνει το ποσοστό των χορηγήσεων σε σχέση με το σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων της Τράπεζας.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΙΚ/ Χ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	16,52%	12,04%	14,15%	15,07%	-2,01%
Εμπορική	4,58%	0,92%	5,28%	4,68%	5,44%
Πειραιώς	11,00%	7,84%	10,36%	9,48%	-6,89%
Alpha	7,77%	5,62%	11,42%	11,10%	1,64%
ΑΤΕ	8,60%	4,24%	6,12%	3,78%	-
Eurobank	12,59%	8,94%	13,06%	11,75%	-0,03%
ΤΤ	12,23%	7,48%	15,19%	11,20%	-
Geniki	9,11%	5,59%	6,92%	5,40%	7,17%
Attica	10,95%	9,58%	14,93%	14,04%	7,32%
ΜΟ	10,37%	6,91%	10,82%	9,61%	1,40%

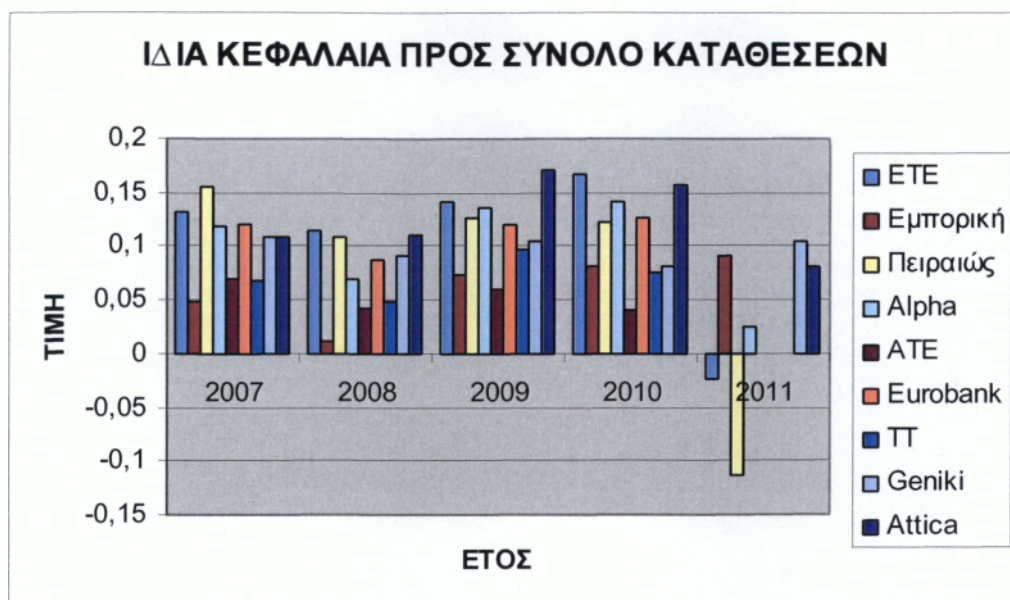
Είναι συνετό για μία τράπεζα να μην διαθέτει πολύ μεγάλο ποσοστό από τα ίδια κεφάλαιά της σε χορηγήσεις ειδικά σε περιόδους όπου η παρουσίαση επισφαλειών είναι εξαιρετικά πιθανή. Παρόλα αυτά, οι περισσότερες τράπεζες αυξάνουν το συγκεκριμένο ποσοστό τα τελευταία χρόνια ή το διατηρούν σε υψηλά επίπεδα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα η Εθνική Τράπεζα από 11,36% σε 15,07% αλλά και η Alpha Bank, η οποία από το 7,77% το 2008 εκτοξεύτηκε στο 11,10% το 2010. Για το 2011 ισχύουν ότι και στον προηγούμενο δείκτη λόγω των αρνητικών ιδίων κεφαλαίων.

Γ. Ίδια Κεφάλαια / Καταθέσεις

Ο δείκτης Ίδια κεφάλαια προς Καταθέσεις δείχνει το ποσοστό των καταθέσεων σε σχέση με το σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων της Τράπεζας.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΙΚ / Κ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	13,27%	11,43%	14,16%	16,73%	-2,42%
Εμπορική	4,75%	1,12%	7,39%	8,06%	9,12%
Πειραιώς	15,47%	10,88%	12,59%	12,29%	-11,22%
Alpha	11,74%	7,01%	13,53%	14,18%	2,50%
ΑΤΕ	7,00%	4,23%	5,97%	4,09%	-
Eurobank	12,04%	8,76%	11,98%	12,62%	-0,04%
ΤΤ	6,70%	4,75%	9,67%	7,56%	-
Geniki	10,90%	9,15%	10,39%	8,09%	10,48%
Attica	10,90%	10,99%	17,06%	15,64%	8,18%
ΜΟ	10,30%	7,59%	11,41%	11,02%	1,84%

Παρόμοια είναι τα συμπεράσματα και από τον δεύτερο σχετικό δείκτη που δείχνει το ποσοστό των καταθέσεων σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια. Υψηλές τιμές εμφανίζουν η ΕΤΕ (11,43% - 16,73%), η Eurobank (8,76% - 12,62%) και η Alpha Bank (7,01% - 14,18%).

5.1.4. Δείκτες Ποιότητας Ενεργητικού

Α. Προβλέψεις / Λειτουργικά έσοδα

Ο δείκτης Προβλέψεις προς Λειτουργικά έσοδα δείχνει το ποσό των λειτουργικών εσόδων που μπορούν να προβλεφθούν.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΠΡΟΒΛ / ΛΕ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	12,16%	17,56%	33,88%	42,28%	147%
Εμπορική	25,40%	70,89%	95,47%	141,64%	160,80%
Πειραιώς	6,21%	25,61%	25,90%	40,07%	101,16%
Alpha	12,26%	28,42%	26,54%	45,65%	52,33%
ΑΤΕ	9,57%	27,36%	85,94%	81,93%	-
Eurobank	16,67%	38,16%	48,21%	52,58%	81,65%
ΤΤ	9,80%	12,12%	9,86%	15,56%	-
Geniki	25,83%	26,85%	73,48%	0,24%	232,19%
Attica	20,66%	23,83%	22,83%	28,42%	228,43%
ΜΟ	15,39%	30,08%	46,90%	49,75%	111,50%

Πίνακας: Τιμές δείκτη τάσης ΠΡΟΒΑ / ΛΕ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	100,00%	144,41%	278,62%	347,70%	1214,83%
Εμπορική	100,00%	279,09%	375,87%	557,64%	633,09%
Πειραιώς	100,00%	412,40%	417,07%	645,25%	16289,27%
Alpha	100,00%	231,81%	216,48%	372,35%	426,88%
ΑΤΕ	100,00%	285,89%	898,01%	856,11%	0,00%
Eurobank	100,00%	228,91%	289,20%	315,42%	489,83%
ΤΤ	100,00%	123,67%	100,61%	158,78%	0,00%
Geniki	100,00%	103,95%	284,49%	0,94%	898,92%
Attica	100,00%	115,39%	110,54%	137,58%	1107,30%

Μια υψηλή τιμή του συγκεκριμένου δείκτη δείχνει κακή ποιότητα ενεργητικού που συνίσταται είτε στα χαμηλά λειτουργικά έσοδα είτε στις πολύ υψηλές προβλέψεις. Την πιο εντυπωσιακή πορεία παρουσιάζει το Ταχυδρομικό

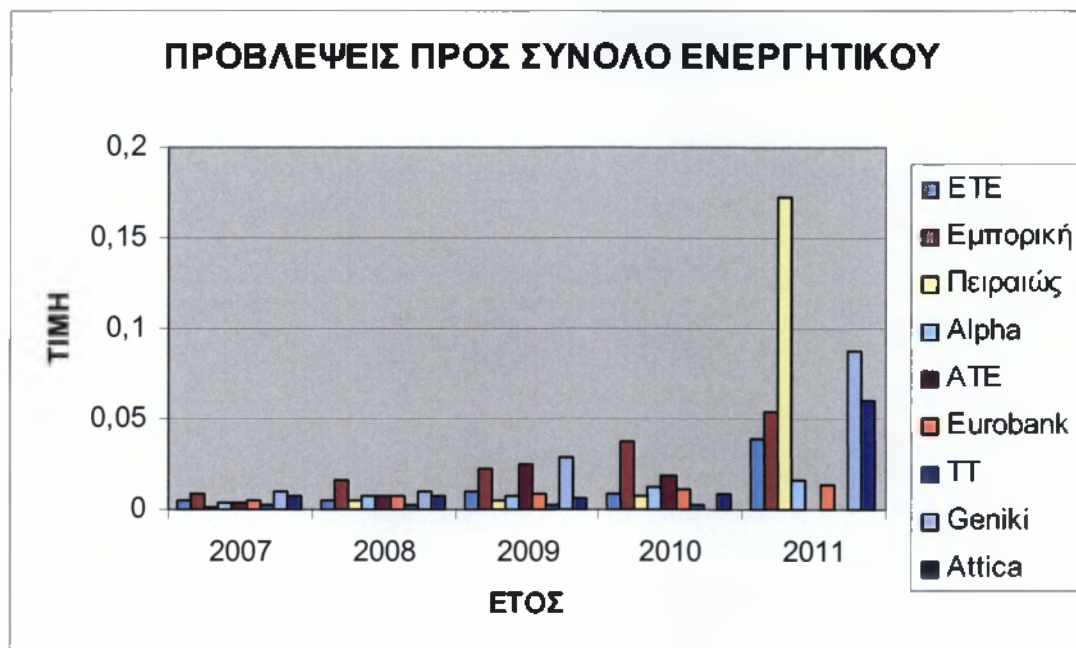
Ταμιευτήριο που επιβεβαιώνει για ακόμα μία φορά τη συμμαζεμένη εικόνα των οικονομικών του όπως και η Attica Bank με τιμές δείκτη που κυμαίνονται στην περιοχή του 20% με 30%. Αντίθετα, επιβεβαιώνονται τα προβλήματα των Αγροτική και Εμπορικής με τιμές δείκτη που ξεπερνούν το 80% μέχρι το 2010. Το 2011 όλες οι τράπεζες αύξησαν κατά πολύ μεγάλα ποσοστά τις προβλέψεις τους με αποτέλεσμα η τιμή του δείκτη να εκτοξευτεί ακόμα και πάνω από το 100% λόγω του PSI και την ανταλλαγής ομολόγων.

Β. Προβλέψεις / Σύνολο Ενεργητικού

Μια υψηλή τιμή του δείκτη σημαίνει κακή ποιότητα Ενεργητικού. Το γεγονός αυτό έχει επίπτωση στη Αποδοτικότητα, εφόσον, υπάρχει μείωση των εσόδων από τόκους, επιβολή υψηλότερων προβλέψεων και μείωση των καθαρών κερδών.

Πίνακας: Τιμές δείκτη ΠΡΟΒΛ / ΣΕ

Τράπεζες	2007	2008	2009	2010	2011
ΕΤΕ	0,44%	0,48%	0,98%	0,93%	3,90%
Εμπορική	0,86%	1,63%	2,25%	3,77%	5,33%
Πειραιώς	0,16%	0,48%	0,54%	0,69%	17,29%
Alpha	0,36%	0,74%	0,78%	1,19%	1,63%
ΑΤΕ	0,34%	0,71%	2,56%	1,90%	-
Eurobank	0,50%	0,77%	0,84%	1,09%	1,43%
ΤΤ	0,22%	0,24%	0,20%	0,28%	-
Geniki	1,02%	1,03%	2,83%	0,00%	8,69%
Attica	0,78%	0,77%	0,066%	1,00%	6,06%
ΜΟ	0,52%	0,76%	1,22%	1,20%	4,92%

Όμοια τα συμπεράσματα και από τον δεύτερο σχετικό δείκτη ποιότητας ενεργητικού που επιβεβαιώνει τα προβλήματα αποδοτικότητας της Εμπορικής κατά κύριο λόγο αλλά και της Αγροτικής Τράπεζας. Ιδιαίτερα χαμηλές και σταθερές παρουσιάζονται οι τιμές του δείκτη για το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο που δεν ξεπερνούν σε καμία περίπτωση το 0,28%. Επίσης χαμηλές είναι οι τιμές και για την Eurobank και Alpha ακόμα και το 2011.

5.2 Ερμηνεία αποτελεσμάτων

Η συνολική μελέτη των αποτελεσμάτων από την εξέταση των δεικτών για τις βασικές κατηγορίες που αφορούν την αποδοτικότητα, την κερδοφορία, την ρευστότητα, την κεφαλαιακή επάρκεια και την ποιότητα του ενεργητικού έδειξε κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση.

Όπως έχει τονιστεί ήδη αρκετές φορές, το 2011 αποτελεί ειδική περίπτωση και πρέπει να εξεταστεί ξεχωριστά χωρίς να επιχειρείται άμεση σύγκριση με τα υπόλοιπα έτη του δείγματος και αυτό γιατί οι ελληνικές τράπεζες αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν τεράστιες ζημιές που δεν προήλθαν από τη συνήθη δραστηριότητα αλλά από το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων του ελληνικού δημοσίου που μείωσε την αξία των ομολόγων που κατείχαν οι τράπεζες κατά 52% περίπου. Έτσι, εμφανίζοντας αυτά τα ποσά στους ισολογισμούς και στα αποτελέσματα χρήσης, οι τράπεζες κατέληξαν να εμφανίσουν μεγαλύτερες από τις αναμενόμενες ζημιές (έτσι κι αλλιώς τα τελευταία έτη αρκετές εξ αυτών ήταν ζημιογόνες) ενώ ταυτόχρονα μερικές εμφάνισαν και το παράδοξο των αρνητικών ιδίων κεφαλαίων. Αποτέλεσμα, πολλοί δείκτες που στηρίζονταν σε αυτά τα δύο μεγέθη να εμφανίζουν αφύσικα υψηλές ή χαμηλές τιμές και να μην επιδέχονται κριτική.

Μέχρι το 2010, όμως μπορούν να εξαχθούν κάποια ασφαλή συμπεράσματα για τα χρόνια της κρίσης. Από το 2007 και έπειτα οι περισσότεροι δείκτες παρουσιάζουν σημαντική χειροτέρευση για όλες τις τράπεζες. Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων και του ενεργητικού από το 2009 για κάποιες και το 2010 για όλες τις τράπεζες κινούνται σε αρνητικό έδαφος αποτυπώνοντας πλήρως την προβληματική κερδοφορία και αποδοτικότητα των ιδρυμάτων. Οι μόνες τράπεζες που διατηρούν έστω και μικρή θετική πορεία στα κέρδη τους μέχρι το 2010 είναι η Alpha Bank και η Πειραιώς. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το Καθαρό Περιθώριο Επιτοκίου που συνεχίζει να αυξάνει για όλο το διάστημα έστω και σε μικρό βαθμό και δείχνει ότι οι τράπεζες παρά την κρίση διατηρούν το κόστος των υπηρεσιών που προσφέρουν σχετικά υψηλό. Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες (αν και μέχρι το 2010 δεν ήταν ιδιαίτερα έντονο) είναι αυτό της μειωμένης ρευστότητας. Οι Έλληνες καταθέτες υπό την απειλή της εξόδου της χώρας από το ευρώ και του κινδύνου κατάρρευσης της ελληνικής οικονομίας και του ελληνικού τραπεζικού συστήματος όλα αυτά τα χρόνια επέλεξαν να μεταφέρουν τα κεφάλαιά τους σε άλλες

χώρες, όπως η Κύπρος, η Ελβετία κτλ. με αποτέλεσμα οι ελληνικές τράπεζες να χάσουν ένα μεγάλο μέρος από την διαθέσιμη ρευστότητα γεγονός που είχε αντίκτυπο και στην αγορά αφού μειώθηκε η παροχή δανείων προς τους ενδιαφερόμενους. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην Ελβετία υπολογίζεται ότι υπάρχουν περισσότερα από 20 δις ευρώ από Έλληνες καταθέτες, πολλά εκ των οποίων δεν έχουν φορολογηθεί²¹. Πάντα μια αρνητική είδηση ή τροπή ακολουθούνταν από μεγάλη φυγή κεφαλαίων από τις ελληνικές τράπεζες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η ανακοίνωση για το δημοψήφισμα από τον πρώην Πρωθυπουργό, Γιώργο Παπανδρέου αφού τις ημέρες που ακολούθησαν αυτή την είδηση απομακρύνθηκαν περισσότερα από 12 δις ευρώ²². Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι το πρόβλημα της ρευστότητας διογκώνεται και είναι απαραίτητη η ανακεφαλαιοποίηση που έχει προγραμματιστεί για τον Νοέμβριο του 2012. Αντίστοιχα αρνητικά συμπεράσματα προκύπτουν και από τις άλλες δύο κατηγορίες δεικτών αφού τόσο η κεφαλαιακή επάρκεια χειροτερεύει συνεχώς όσο και η ποιότητα του ενεργητικού. Όσον αφορά τις δείκτες τάσης που υπολογίστηκαν για κάθε έτος και κάθε τράπεζα για όλους τους δείκτες, αξίζει να γίνει ένα γενικό σχόλιο που είναι ότι αυτό που παρατηρείται στην πλειοψηφία των περιπτώσεων είναι ότι οι δείκτες φαίνεται να χειροτερεύουν σε σχέση με το 2007, που αποτέλεσε το έτος βάσης υπολογισμού αυτών των τιμών. Επιπλέον, το γεγονός ότι το 2011 είναι μια πολύ ιδιαίτερη χρονιά, όπως έχει αναφερθεί ήδη (αφού όλες οι τράπεζες παρουσιάζουν ζημιές ενώ αρκετές εξ αυτών έχουν αρνητικά ίδια κεφάλαια) σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχει ουσιαστικό νόημα η ερμηνεία των δεικτών τάσης μιας και παρουσιάζουν εξωπραγματικές τιμές. Εξαίρεση αποτελεί το καθαρό περιθώριο επιτοκίου που παρουσιάζει μικτές τάσεις εξαρτώμενο από την τιμολογιακή πολιτική της κάθε τράπεζας.

Η κατάσταση είναι αρκετά πολύπλοκη και απαιτεί προσεκτικές κινήσεις και υπομονή ώστε να επανέλθουν τα πράγματα σε μια ισορροπία και να αποκτήσει η αγορά την τόσο απαραίτητη ρευστότητα από την οποία θα προέλθει και η ανάπτυξη που είναι προαπαιτούμενο για να βγει η Ελλάδα από την κρίση.

²¹http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/der_spiegel_katatheseis_ellhnwn_20dis_sthn_elvetia.1908980.html

²²<http://www.newsbomb.gr/chrhma/story/100660/aney-proigoymenoy-fygi-ellinikon-kefalaion-sto-exoteriko>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^Ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η ανάλυση που προηγήθηκε αφορά έναν από τους πιο δυναμικούς και ρευστούς τομείς της ελληνικής και όχι μόνο, οικονομίας, αυτόν των τραπεζών. Ο στόχος ήταν να διαπιστωθεί ποιος είναι ο ρόλος του (κυρίως στο θεωρητικό κομμάτι της εργασίας), ποια η κατάσταση τα τελευταία χρόνια (μέσα από τη χρηματοοικονομική ανάλυση) και ποιες οι προοπτικές για τα επόμενα έτη.

Όσον αφορά το θεωρητικό σκέλος της εργασίας, το κύριο συμπέρασμα είναι ότι ο τραπεζικός κλάδος αποτελεί ένας πολύπλοκο, πολυποίκιλο και διευρυμένο κλάδο της ελληνικής οικονομίας. Αποτελείται από την Κεντρική Τράπεζα, τις εμπορικές τράπεζες, τις συνεταιριστικές τράπεζες και κάποια παρεμφερή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ο βασικός ρόλος από αρχαιοτάτων χρόνων είναι η συγκέντρωση κεφαλαίων από τις πλεονασματικές επιχειρηματικές μονάδες και η προώθηση αυτών των κεφαλαίων σε ελλειμματικές που επιθυμούν να πραγματοποιήσουν επενδύσεις. Πέραν αυτού, επιτελεί μια σειρά από σημαντικές λειτουργίες που αποτελούν τη βάση της οικονομικής δραστηριότητας μιας χώρας. Με την πάροδο των ετών, οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι τράπεζες διευρύνθηκαν και εμπλουτίστηκαν ώστε να ικανοποιούν όλους τους ενδιαφερόμενους. Με βάση τα παραπάνω, είναι απολύτως λογικό το γεγονός ότι οι κυβερνήσεις συχνά προστατεύουν τα τραπεζικά συστήματα των χωρών τους αν και αυτό προκαλεί αντιδράσεις από επιχειρηματίες άλλων κλάδων ενώ οι τράπεζες αποτελούν και το σύμβολο του καπιταλιστικού συστήματος που δέχεται τα πυρά τα τελευταία έτη με βασικό επιχείρημα ότι έχει αποτύχει και δυσλειτουργεί.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε και αποτυπώνεται στο δεύτερο μέρος της εργασίας είχε ως στόχο να επικεντρώσει το ενδιαφέρον στην περίοδο της κρίσης, δηλαδή τα έτη 2007-2011. Οι τράπεζες που επιλέχθηκαν είναι οι 9 μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες (η Τράπεζα Κύπρου απορρίφθηκε γιατί αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση αφού αφενός είναι κυπριακή, αφετέρου απορρόφησε μεγάλο μέρος των καταθέσεων των επενδυτών που απομακρύνθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες οπότε δεν μπορεί να συγκριθεί επί ίσοις όροις με τις υπόλοιπες). Σε συνδυασμό μάλιστα με κάποιες παλαιότερες έρευνες που αναφέρθηκαν σε σχετική ενότητα, μπορούν να εξαχθούν κάποια ασφαλή συμπεράσματα.

Από έρευνες που αφορούσαν τα προηγούμενα έτη προκύπτει ότι οι ελληνικές τράπεζες στο σύνολό τους σχεδόν επιδείκνυαν βελτιώσεις στους περισσότερους δείκτες αποδοτικότητας, κερδοφορίας και ρευστότητας. Υπήρχε μια άνθηση του τραπεζικού τομέα στην Ελλάδα που συνοδευόταν από επενδύσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό με εξαγορές ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων σε χώρες κυρίως της βαλκανικής αλλά και την Τουρκία. Η επεκτατική πολιτική είχε ως αποτέλεσμα αυξημένα κέρδη. Από το 2007 όμως και έπειτα, τα πράγματα δείχνουν να αλλάζουν άρδην. Παρότι η χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής δεν είχε άμεσο αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία και στις ελληνικές τράπεζες, φαίνεται ότι η αποδοτικότητά τους και η κερδοφορία τους άρχισε να χειροτερεύει σταδιακά. Αν αναλογιστεί μάλιστα κανείς ότι κάποιες τράπεζες όπως η Εμπορική (που είχε εξαγοραστεί από την γαλλική Credit Agricole) και η Αγροτική Τράπεζα παρουσίαζαν προβληματικά νούμερα ακόμα πιο πριν, καταλαβαίνει κανείς εύκολα ότι με την πτώση και των υπολοίπων τραπεζών, κινδύνευσε όλο το σύστημα. Η πορεία των δεικτών δείχνει χειροτέρευση της αποδοτικότητας, όλες οι τράπεζες κατέληξαν ζημιογόνες μέχρι το τέλος της μελετούμενης περιόδου. Το 2011 αποτελεί ειδική περίπτωση. Σε αυτό το έτος οι ελληνικές τράπεζες αναγνώρισαν ζημίες από το σχέδιο ανταλλαγής ομολόγων του ελληνικού δημοσίου με στόχο τη μείωση του δημόσιου χρέους. Αποτέλεσμα αυτού ήταν οι τιμές των δεικτών να ξεφύγουν σε αφύσικα όρια αφού κάποιες εξ αυτών βρέθηκαν με αρνητικά ίδια κεφάλαια. Η κατάσταση αναμένεται να ομαλοποιηθεί μέχρι το τέλος του 2012 όταν και θα ολοκληρωθεί η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Το δάνειο που θα αφορά την ανακεφαλαιοποίηση αναμένεται να δοθεί μέσα στο Νοέμβριο, αν η έκθεση της τριμελούς επιτροπής είναι θετική.

Οι μελλοντικές προοπτικές της χώρας και του τραπεζικού της κλάδου είναι ομιχλώδεις. Πολλά θα εξαρτηθούν από την πορεία των μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα που θα κρίνουν σε μεγάλο βαθμό αν η χώρα θα εξακολουθήσει να βρίσκεται στη ζώνη του ευρώ²³. Σε διαφορετική περίπτωση οι συνέπειες μπορούν να είναι καταστροφικές για την οικονομία της χώρας με αποτέλεσμα να συμπαρασυρθούν και οι τράπεζες. Αν όλα τελικά κυλήσουν με βάση το πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης²⁴,

²³ <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=112866003>

²⁴ http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/yperpshfishke_to_nomosxedio_gia_thn_anakefalaiopoihsh_twn_trapezwn.1926379.html

αναμένεται οι τράπεζες να λάβουν το υπόλοιπο των κεφαλαίων που είχε συμφωνηθεί με τη δόση των 31 δις που θα δοθεί στην Ελλάδα στα πλαίσια του πακέτου διάσωσης που θα αποδοθεί μέσα στο Νοέμβριο. Μάλιστα υπερψηφίστηκε σχετικό νομοσχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών στις αρχές Σεπτεμβρίου ώστε να υπάρχει η απαραίτητη νομική κάλυψη.

Οι εξελίξεις στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών έχουν άμεσο αντίκτυπο στην χρηματιστηριακή συμπεριφορά των εισηγμένων τραπεζών. Έτσι σύμφωνα με την ΕΕΤ (Ενωση Ελληνικών Τραπεζών) η συνολική χρηματιστηριακή αξία των ελληνικών τραπεζών, εξαιρουμένης της Τράπεζας της Ελλάδος, στο τέλος Δεκεμβρίου 2010 ανήλθε στα 14 δις. ευρώ, ποσό που αντιστοιχούσε στο 26% της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών, έναντι της αντίστοιχης κεφαλαιοποίησης στο τέλος Δεκεμβρίου 2009 η οποία ανερχόταν στα 28 δις. Ευρώ.

Με βάση τα παραπάνω είναι δύσκολο να γίνουν ασφαλείς προβλέψεις όχι μόνο για το μακρινό αλλά και για το κοντινό μέλλον του ελληνικού τραπεζικού κλάδου και της ελληνικής οικονομίας γενικότερα. Αυτό που φαίνεται να γίνεται με ταχείς ρυθμούς είναι η συγκέντρωση δυνάμεων στον ελληνικό κλάδο με στόχο τη δημιουργία λίγων αλλά ισχυρών ιδρυμάτων που θα μπορούν να επιβιώσουν στην εσωτερικό χώρο και να κερδίσουν εκ νέου την διεθνή ανταγωνιστικότητά τους. Ήδη, η τράπεζα Πειραιώς εξαγόρασε το υγιές κομμάτι της Αγροτικής Τράπεζας²⁵, κίνηση που θα παρουσιάζει αρκετά πλεονεκτήματα. Μερικά εξ αυτών είναι τα παρακάτω:

1. Είναι η πρώτη σημαντική κίνηση της κυβέρνησης στην κατεύθυνση της αναδιάρθρωσης της οικονομίας και του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.
2. Είναι ένα πολύ καλό μήνυμα προς την τρόικα και τους ευρωπαϊούς εταίρους και τις αγορές, ότι η κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να προχωρήσει στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις.
3. Η λύση που προκρίθηκε ήταν αποτέλεσμα των μελετών που πραγματοποίησαν για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μεγάλες διεθνείς εταιρίες συμβούλων, που είχαν προσληφθεί αντίστοιχα από την κυβέρνηση και την Τράπεζα της Ελλάδος.

²⁵ <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=468688>

4. Με βάση τα συμπεράσματα τους η Αγροτική κινδύνευε να κλείσει (μη βιώσιμη) εάν δεν υπήρχε λύση που θα συνδυαζόταν με την απορρόφηση της από μία από τις τέσσερεις μεγάλες τράπεζες που έχουν κριθεί βιώσιμες και μπήκαν στη διαδικασία ανακεφαλαιοποίησης.

5. Προς τη κατεύθυνση να δοθεί λύση βιωσιμότητας για την Αγροτική πίεζε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

6. Η Τράπεζα Πειραιώς έδειξε ενδιαφέρον και η προσφορά που κατέθεσε θεωρήθηκε η καλύτερη, διότι είχε το πλεονέκτημα ότι διασφαλίζει όλες τις θέσεις απασχόλησης του προσωπικού της Αγροτικής.

7. Η συμφωνία λοιπόν με την Πειραιώς, για την απορρόφηση του υγιούς τμήματος της Αγροτικής, διασφαλίζει την συνέχεια και την εύρυθμη λειτουργία του δικτύου των καταστημάτων, τη δουλειά 5.500 εργαζομένων και την κοινωνική ειρήνη.

8. Με την απορρόφηση από την Τράπεζα Πειραιώς του υγιούς τμήματος της ΑΤΕ παρέχεται απόλυτη ασφάλεια στους πελάτες της τράπεζας και ειδικότερα στον αγροτικό κόσμο. Η ποιότητα των υπηρεσιών με τη συνένωση των δύο δυνάμεων θα γίνει καλύτερη και από πλευράς εξυπηρέτησης και από πλευράς νέων προϊόντων.

9. Το επόμενο διάστημα η διοίκηση της Πειραιώς θα ανακοινώσει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας.

10. Τέλος, η συνένωση των δυνάμεων που οδηγεί σε έναν ακόμη πιο ισχυρό τραπεζικό όμιλο, δημιουργεί ακόμη μεγαλύτερες δυνατότητες για την χρηματοδότηση της εθνικής οικονομίας.

Σύντομα αναμένονται παρόμοιες κινήσεις για όλες τις μικρές ελληνικές τράπεζες αλλά και για την Εμπορική Τράπεζα και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο από τις μεγάλες ελληνικές (Εθνική, Eurobank, Alpha Bank) ενώ και η Societe General φημολογείται ότι επιχειρεί να απεμπλακεί από την Γενική Τράπεζα. Όσον αφορά έρευνες και μελέτες που θα παρουσίαζαν ενδιαφέρον θα μπορούσαν να κάνουν με την αμεσότερη συσχέτιση της πορείας των ελληνικών τραπεζών με το σχέδιο μείωσης του

ελληνικού χρέους και το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων. Επίσης, θα παρουσίαζε ενδιαφέρον μια παρόμοια έρευνα με διευρυμένο όμως χρονικό ορίζοντα ώστε να καλύπτει και κάποια χρόνια πριν την κρίση. Ειδικότερα το μεταίχμιο 2006-2007 θα έπρεπε να τύχει ειδικής αναφοράς και μελέτης.

Γενικά, το συγκεκριμένο θέμα προσφέρει πολλές επιλογές για έναν επιστήμονα που επιθυμεί να ασχοληθεί με αυτό. Η πολύ ρευστή κατάσταση που επικρατεί απαιτεί συνεχή εξέταση των γεγονότων και ανανεωμένες έρευνες αφού τα δεδομένα αλλάζουν από μέρα σε μέρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✚ Αγγελίδης Γιώργος (2009), «Αξιολόγηση Κερδοφορίας και Αποτελεσματικότητας των Ελληνικών Τραπεζών (2005-2008)», Αφιέρωμα του Μήνα, Επιστημονικό Marketing, Οκτώβριος 2009
- ✚ Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος, (2006) «Αρχές Διακυβέρνησης των Συνεταιριστικών Τραπεζών», Ειδικές εκδόσεις ένωσης, Απρίλιος 2006
- ✚ Κοσμίδου, Κ. (2006) «Μια χρηματοοικονομική ανάλυση των τραπεζικών ιδρυμάτων σήμερα», Banking and Finance, Ιούνιος 2006
- ✚ Κοσμίδου, Κ. (2009) «Τραπεζική Χρηματοοικονομική», Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- ✚ Λαζαρίδου, Ε. (2011) «Παραδοσιακοί και σύγχρονοι μέθοδοι μέτρησης της αποτελεσματικότητας και της κερδοφορίας: η περίπτωση των ελληνικών εισηγμένων τραπεζών στην περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Π.Μ.Σ. Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Θεσσαλονίκη, 2011
- ✚ Λώλος Λεωνίδας, (1965) «Το τραπεζικό σύστημα: ιστορία-εξέλιξη-διάρθρωση», Αθήνα
- ✚ Νούλας Αθανάσιος (1999), «Μελέτη επί της Κερδοφορίας και Αποτελεσματικότητας των Ελληνικών Τραπεζών (Περίοδος 1993-1998)», Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Γ'-3' Τρίμηνο 1999, σελ. 53-60.
- ✚ Νούλας Αθ., (2000), «Χρήμα και τράπεζες», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

- ✚ Σταϊκούρας, Χ. και Μ. Στέλιος, 1999. Προσδιοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας των Ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων. *Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών 19-20*, σελ. 61-66
- ✚ Στράντζαλης, Δ. (2010) «Η Παγκόσμια Χρηματοοικονομική κρίση και η επίδρασή της στις ελληνικές τράπεζες», Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Π.Μ.Σ. στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική, Θεσσαλονίκη, 2010
- ✚ Τριανταφύλλου Ε. (2010) «Κερδοφορία και αποτελεσματικότητα ελληνικών τραπεζών (2004-2009)», Διπλωματική Εργασία, Δ.Π.Μ.Σ. στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2010
- ✚ Daley Jenifer and Matthews Kent (2009), «Measuring bank efficiency: tradition or sophistication? – A note», Cardiff Economics Working Papers, Cardiff Business School, Working Paper Series, E2009/24, 1-10.
- ✚ Darvas, Zsolt, Jean Pisani-Feri and André Sapir (2011), «A comprehensive approach to the Euro Area debt crisis», Bruegel Policy Brief No. 2011/2, February.
- ✚ European Central Bank (2010), «Report on Greek Government Deficit and Debt Statistics», January
- ✚ Gibson D. Heather (2005), «Η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών: πρόσφατες εξελίξεις», Οικονομικό Δελτίο, Τράπεζα της Ελλάδας, Τεύχος 24, Ιανουάριος 2005, σελ.7-27
- ✚ Kent Matthews and John Thompson (2008), *The Economics of Banking*, Second Edition, John Wiley and sons.
- ✚ Kosmidou K., Zopounidis C. (2008), «Measurement of Bank Performance in Greece», *South-Eastern Europe Journal of Economics*, 1, 79-95.

- ✚ Macesich, G. (2000) "Issues in money and banking", Praeger Publishers, United States of America

- ✚ Popa Gabriela, Mihailescu Laurentiu, Caragea Codin (2009), «EVA – Advanced method for performance evaluation in banks», The Ninth International Conference "Investments and Economic Recovery", May 22-23, 2009, Vol.12, Nr. 1 special/2009Economia seria Management, 168-173.

- ✚ Siegel, L. (2009) "Insights into the global financial crisis", Research foundation of CFA Institute

- ✚ Siriopoulos Costas, Tziogkidis Panagiotis (2010), «How do Greek banking institutions react after significant events?- A DEA approach», Omega, 38, 294-308

- ✚ Summers, L.H., (2000), "International Financial Crises: Causes, Prevention, and Cures", *The American Economic Review*, Vol. 90, No. 2, Papers and Proceedings of the One Hundred Twelfth Annual Meeting of the American Economic Association (May, 2000), pp. 1-16

- ✚ United Nations «The global economic and financial crisis: regional impacts, responses and solutions», , New York, 2009

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- 📌 www.hba.gr
- 📌 www.tovima.gr/finance/article/?aid=468412
- 📌 www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx
- 📌 www.ete.gr
- 📌 www.piraeusbank.gr
- 📌 www.atebank.gr
- 📌 www.alpha.gr
- 📌 www.emporiki.gr
- 📌 www.ttbank.gr
- 📌 www.eurobank.gr
- 📌 www.imerisia.gr
- 📌 www.naftemporiki.gr
- 📌 <http://news247.gr>
- 📌 www.tovima.gr
- 📌 <http://news247.gr>
- 📌 www.newsbomb.gr